

FRIDERICOBURGENSIA FRA DET 19. AARHUNDREDE.

Af *Bjørn Kornerup*.

Under Arbejdet med at indsamle Materiale til min »Frederiksborg Statsskoles Historie 1630—1830« (1933) maatte jeg for nogle Aar siden gennemgaa et temmelig omfangsrigt Kildestof, for Størstedelen bestaaende af Breve og Aktstykker i de offentlige Arkiver. Hvor værdifuldt dette Materiale end maatte være for den, der selv skulde give en Fremstilling af Skolens Historie, saa var dets Helhedskarakter dog af en saadan Art, at det var ganske udelukket at offentliggøre det in extenso. Særlig gjaldt dette Kildestoffet fra det 19. Aarhundrede, hvoraf kun en ringe Del vilde have tilstrækkelig Interesse til at forelægges Læseverdenen. Enkelte Ting dannede dog i saa Henseende en Undtagelse, og af disse har jeg igen udvalgt en mindre Kreds af Breve og Aktstykker, som skal meddeles nedenfor.

Det første i denne Række er en Koncept til Indstillingen til Kongen fra Den kgl. Direktion for Universitetet og de lærde Skoler om at udnævne Skolens højt fortjente Rektor, Professor *Bendt Bendtsen* til Ridder af Dannebrog. Koncepten er udateret, men da Udnævnelsen fandt Sted paa Kongens Fødselsdag den 28. Januar 1813, er Koncepten formentlig fra Slutningen af 1812. Da Bendtsen først var den fjerde Rektor, der efter Dannebrogordenens Reorganisation 1808 modtog denne Naadesbevisning,¹ er det et Vidnesbyrd om den Betydning, man tillagde denne udmærkede Skolemand, der styrede Frederiksborg lærde Skole fra 1790 til sin Død 1830. Koncepten er skrevet med Laurits Engelse-tofts Haand, idet han fra 1812 var Assessor i Direktionen. Aktstykket er i sig selv et interessant Udtryk for de Tanker, der besjælede Direktionen med Hensyn til det humane Dannelsesideal, man ønskede fremmet gennem den dybtgaaende Forandring af den gamle luthersk-melanchtoniske Kirkeskole, som fandt Sted i Aarene omkring 1805. Det er tillige i høj Grad præget af Kon-

¹ Før Bendtsen var blandt Rektorer til Riddere af Dannebrog blevet udnævnt: Rektor i Horsens, Professor Oluf Worm (1809), Rektor i Ribe, Professor L. Hansen (1810) og Rektor i Nykøbing F. S. N. J. Bloch (1810).

cipistens Personlighed og viser nært Slægtskab med de fine og aandfulde Breve fra samme Mand, som allerede tidligere af P. Engelstoft er offentliggjort her i Tidsskriftet (7. R. II, 84 ff.).

Den lange Periode (1790—1830), hvori Bendt Bendtsen styrede Frederiksborg Skole tilmed som umiddelbar Efterfølger af sin Fader Povel Bendtsen (1766—89), bidrog til at give Skolen et ganske særligt Præg. Der dannede sig i Undervisning og i Formerne for Skolelivet en egenartet frederiksborgensisk Tradition, som var af ikke ringe Værdi, men som ogsaa — efterhaanden som Aarene gik — kom til at virke ret fremmedartet paa den, der ikke fra Ungdommen var fortrolig med den. Et historisk interessant Vidnesbyrd herom foreligger i en længere Indberetning om Skolens Forhold, som Bendtsens Eftermand *Erich Giørup Tauber* et Par Aar efter sin Tiltrædelse af Embedet tilstillede Universitets- og Skoledirektionen. Tauber, der havde maattet opgive Direktoratet ved Sorø Akademi og i Stedet for var blevet konstitueret som Rektor ved Frederiksborg lærde Skole, er en noget problematisk Skikkelse, der oftere har været Genstand for en ublid Bedømmelse. Hans Ulykke var, at han kun mangelfuldt havde formaaet at gøre Fyldest i den meget krævende Stilling som Direktor i Sorø, iøvrigt havde han i sin tidligere Virksomhed som Skolemand i Aarhus og Kolding indlagt sig betydelige Fortjenester. Han var tilmed en baade alsidigt interesseret og begavet Mand, men i de senere Aar bidrog hans vakkende Helbredstilstand til at berøve hans Holdning den fornødne Ligevægt. Heller ikke som Rektor i Hillerød høstede han Laurbær, men det bør fremhæves, at adskilligt i hans uheldige og uforstaaelige Optræden sikkert maa betragtes som Udtryk for en syg Mands Dispositioner. Tauber brugte gerne Pennen, og der foreligger fra hans Haand flere topografiske og skolehistoriske Smaaskrifter, der vidner om en livlig Aand og god Iagttagelsesevne. Et lignende Præg bærer ogsaa den ovenfor nævnte Indberetning, som baade virker tiltrækkende ved sin Fremstillingsform og indeholder værdifulde Oplysninger om Frederiksborg Skoles Tilstand efter Afslutningen af den lange Bendtsen'ske Periode. Nogle Misforstaaelser, som Tauber har gjort sig skyldig i paa Grund af mindre indtrængende Kendskab til Skolens ældre Historie, er blevet rettet i Noterne.

E. G. Taubers lidet glørværdige Rektorat, afsluttet med Skolens Brand 1834, i Forbindelse med en Overgangsperiode under en vikarierende Rektor var ikke til Gavn for Frederiksborg Skoles Udvikling. Paa ethvert Punkt gik den tilbage, Discipeltallet svandt ind til et Minimum, og Skolen tabte ganske sin tidligere Anseelse i det almindelige Omdømme. Skulde den nu ikke gaa sin fuldkomne Undergang i Møde, maatte dens Skæbne lægges i Hænderne paa en Mand, om hvis Energi og ubøjelige Fasthed

der ikke kunde herske Tvivl. Det blev da af afgørende Betydning, at en Mand netop med disse Egenskaber, den hidtilværende Rektor ved Randers lærde Skole, Dr. phil. *Hans Morten Flemmer* i 1836 blev beskikket til Rektor ved Frederiksborg Skole. Flemmer var i flere Henseender en imponerende Personlighed, kraftigere i Liniere og rigere nuanceret end de fleste af sine Kolleger. Paa en ejendommelig Maade forenede han den store Verdens slebne Form med borgerlig Ligefremhed, klassisk Dannelse og frodig Mennesskelighed havde hos ham krystalliseret sig i en sund og fordomsfri Livsforstaaelse. Denne præger ogsaa hans Breve og Embedsskrivelser, der som oftest er affattet i en djærv og frisk Stil, som minder om, at Brevskriveren var en Mand med en ikke almindelig Sans for Humor og Livets Realisme. Disse Ejendommeligheder lægger sig ogsaa tydeligt for Dagen i de tre Breve fra ham til Ungdomsvennen J. N. Madvig, som nedenfor skal gengives. De to første — Anbefalingsskrivelser for et Par Lærere — vidner ikke blot om hans uhildede Blik og Tilbøjelighed til at tale frit fra Leveren, men tegner ogsaa indirekte gennem Lærerbedømmelserne et Billede af hans pædagogiske Grundsætninger. Det tredje (og sidste) Brev (af 1861) til samme Adressat er af alvorligere Karakter. Sagen var den, at medens det i den første Snes Aar af Flemmers Embedstid lykkedes ham at bringe den gamle Skole paa ret Køl igen og at genskabe dens tidligere Anseelse, gik Skolen i hans sidste Aar stærkt ned ad Bakke. Flemmers svækkede Helbred og nu langt ringere Energi satte uheldige Spor i Skolearbejdet, som heller ikke fik den fornødne Støtte af det øvrige Lærerpersonale. Hertil kom endvidere, at Discipelmaterialet i en Aarrække ikke var stort bevendt. Da Madvig som Undervisningsinspektør ved de lærde Skoler i 1861 aflagde et Besøg i Frederiksborg Skole, følte han sig i høj Grad utilfreds med Undervisningens Tilstand, hvad der foranledigede ham til ikke blot at fremhæve Manglerne i sin officielle Indberetning til Kultusministeriet, men ogsaa til i et privat Brev til Flemmer at lægge ham paa Hjerte, at det vilde være ønskeligt, om Undervisningen blev drevet med større Fasthed og Nøjagtighed. Herpaa svarede Flemmer i en længere Skrivelse, som fortjener at meddeles her, ikke just paa Grund af dens specielle Opregninger af Eksamenskaraktererne for en Række middelmaadige Disciple, men fordi den baade giver et interessant Billede af Skolens Tilstand i en alvorlig Nedgangsperiode og i Almindelighed belyser den isolerede Stilling, som en datidig lærd Skole indtog i en filistrøs Lillekøbing. Forøvrigt er det ikke uden Interesse at se, at flere af de Disciple, som Flemmer omtaler, og som fra den sorte Skoles Side blev saa haardt bedømt, siden klarede sig ganske godt i det praktiske Liv. Dette behøver dog ikke at omstøde Flemmers Bedømmelse af dem som mindre velegnede til

»at færdes i Spydgudindens Hær«. — Som et Tillæg til Flemmers Brev er vedføjet et Brudstykke af den nævnte Indberetning til Ministeriet fra Madvig (Nr. 6).

Den ovenfor omtalte Nedgang vedvarede Resten af Flemmers Rektortid. Efter at han i Januar 1864 havde taget sin Afsked, gjaldt det da atter om at tilføre en hensygnende Institution ny Livskraft gennem en fast og dygtig Leder. Dette lykkedes ogsaa, idet den ansete Skolemand *Carl Berg* (1812—95) blev udnævnt til Rektor, og hans 25-aarige Embedstid (1864—89) medførte paa ny, omend under andre Former, en stærk Blomstring for Skolen. Tilmed virkede Berg i flere Henseender som en Foregangsmand for de demokratiske Skoletanker, som kom til fuld Udfoldelse i senere Tid. Imidlertid var det noget af en Tilfældighed, at Berg kom til Hillerød. Efter Flemmers Afgang havde han vel meldt sig som Ansøger til Embedet, men blev forbigaaet til Fordel for Overlærer, Dr. phil. F. W. Wiehe i Aarhus, men dennes kort efter paafølgende Død hidførte en ny Vakance i Rektoratet, og nu blev Berg udnævnt (den 26. April 1864). Han havde følt stærk Bitterhed over at være blevet vraget trods en mangeaarig, meget betydelig Indsats i praktisk Skolegerning og det blot, fordi han havde anden Karakter til Embedseksamen. Dette foranledigede ham til i et længere Privatbrev at udøse sit Hjerte for Madvig og samtidig stille Forslag om, at der ved Besættelse af de overordnede Poster i den lærde Skole skulde tages særligt Hensyn til pædagogiske Kvalifikationer. Skønt hans Forslag ikke blev taget til Følge, har hans Brev en saadan Karakter, at det fortjener at kendes, ligesom ogsaa et senere Brev fra ham til Madvig, hvori han viser sig som den for sine Disciples Vel varmt interesserede Rektor.

Med det sidste Brev i denne Række staar vi ved Tærskelen til vor egen Tidsalder. Det er skrevet den 28. December 1902 af Dr. phil. *Karl Hude* (1860—1936) et halvt Aar efter, at denne var blevet Rektor ved Frederiksborg Skole. Det hidsættes som et Minde om en Personlighed, der i nyeste Tid har indlagt sig den største Fortjeneste af Skolens fortsatte Eksistens og af dens Omdannelse til en moderne Institution, og som et Aktstykke, der har en egen Interesse ved at afspejle det harmoniske Møde mellem Repræsentanten for en ny Tid og Forhold og Personligheder fra l'ancien régime.

* * *

Alle de her meddelte Aktstykker og Breve findes i Rigsarkivet: Nr. 1 og 2 i Universitets- og Skoledirektionens Arkiv, henholdsvis i H, Specielle Sager 2 og i Henlagte Skolesager ad 2 G 643;

Nr. 3—5 og Nr. 7—8 i J. N. Madvigs Privatarkiv; Nr. 9 i M. Cl. Gertz's Privatarkiv (B) og Nr. 6 i Kultusministeriets Arkiv, 3. Ekspeditionskontor, Journalsager til 2 E (1861) Nr. 187. Brevene er gengivet ord- og bogstavret, idet kun hist og her — især i Nr. 2 — nogle mindre Fejlskrivninger og Ujævnheder stiltiende er blevet rettet. — Om Personligheder og Forhold vedrørende Frederiksborg Skole maa jeg i Almindelighed henvide til mit ovennævnte Skrift om Skolens Historie. Ved Udarbejdelsen af Noterne har jeg haft megen Nytte af J. N. Schultz, Personalhistoriske Optegnelser om Studenterne fra Frederiksborg lærde Skole 1857—1871, 1895, hvis Oplysninger saa vidt muligt er ført à jour.

1.

Ca. 1812. Koncept til Universitets- og Skoledirektionens Indstilling af Rektor Bendt Bendtsen til Ridder af Dannebrog.

Allerunderdanigst Beretning.

Ifølge Deres Kongel. Majestæts allernaadigste Befaling, som i sin Tid er meddeelt Directionen igiennem det Danske Cancellie, opfylder den en af sine behageligste Pligter, nemlig den at forelægge D. K. M. sin allerunderdanigste Beretning angaaende de Embedsmænd, som inden for den Directionen anviste Virkekreds især have gjort sig værdige til Allerhøieste Opmærksomhed.

[Efter at have omtalt Universitetets Forhold med Fremhævelse af Professorerne Nicolai Christopher Kall og Friderich Ludvig Bang fortsætter Engelstoft saaledes:]

Lærepladserne ved de lærde Skoler ere næsten alle besatte med Mænd, hvis retskafne og nidkiære Embedsførelse fortiener saa meget mere Agtelse, jo oftere de dermed forbundne Besværligheder maae blive dem følelige, og jo haardere den Kamp er mod de temporære Vanskeligheder for et nødtørftigt Udkomme, som de fleeste af dem have at udholde. Idet Direct., som med uafvendt Opmærksomhed følger enhvers Bestræbelser i og uden for hans Virkekreds, holder sig forpligtet til at nedlægge dette almindelige Vidnesbyrd for D. M., kunde den befinde sig i Forlegenhed med at betegne nogen af disse Mænd som fortrinlig værdig til allernaadigst Opmærksomhed, hvis ikke Rectoren ved den lærde Skole i *Frederiksborg*, Professor *Bendt Bendtsen* ved offentlige Beviser havde sat det uden for Tvivl, at i grundig philologisk Lærdom, til hvis Erhvervelse enhver Opmuntring er en sand Velgierning for de lærde Skoler, tilkommer ham den næste Plads efter Professor Ridder *Worm* i *Horsens*.²

² Professor Oluf Worm (1757—1830), Rektor i Horsens 1788—1829, var blevet udnævnt til Ridder af Dannebrog den 28. Januar 1809.

For ved passende Foranstaltninger at forebygge den tiltagende LigeGYldighed mod den Færdighed at udtrykke sig rigtig, reent og værdigen i de Lærdes Sprog, en Færdighed, hvori flere danske Lærde og Videnskabsmænd pleiede at udmærke sig, havde Direct. blandt andre opmuntret de Rectorer, hvis Hovedfag er den gamle Litteratur, til at benytte den Leilighed, som de aarlige Indbydelsesskrifter til den offentlige Skole-Examen tilbøde, til ved disses Affattelse i det latinske Sprog at give andre Skolemænd et følgeværdigt Exempel. Rector Profess. *Bendtsen* har ikke allene fra denne Side kommen Directionens Ønske imøde, men har endog overgaaet dens Forventning ved sit sidst udgivne Skoleprogram, hvilket saavel i Henseende til den lærde Behandling af en interessant antiqvarisk Gienstand som til ægte Latinitet har et umiskendeligt og afgjort Fortrin for alle andre i seenere Tid ved lige Anledning udgivne Skrifter.³

Med disse agtværdige Indsigter, som han har beriget ved et uafbrudt fortsat Studium af den classiske Litteratur, foreener Prof. *Bendtsen* de Egenskaber, som ere de væsentligste Hovedtræk i en retskaffen Skolemænds Character. Den punktligste Iagttagelse af de ham anviste Læretimer; Aarvaagenhed over Opretholdelsen af en Disciplin, som heldigen holder Middelveien mellem overdreven Strænghed og svag Eftergivenhed; Humanitet i Adfærd mod Medlærere og i den daglige Omgang med Disciple, uden enten i hiin eller i denne at glemme sin Embeds-Auctoritet; uafvendt Opmærksomhed paa Sædernes Reenhed i den ham anbettede Skole og Ungdommens Dannelse til Moralitet; endelig en Beskedenhed, hvorved han viser sig som den Mand, der, tilfreds med Samvittighedens Vidnesbyrd, rolig og fordringsløs vandrer den Vei, som Pligten betegner: disse ere de Egenskaber, som Direct. har haft Leilighed og Kald til at lære at kiende hos Rector Professor *Bendtsen*, og som have forskaffet og forsikkert ham dens fortrinlige Høiagtelse.

2.

1832 8. Juli. Indberetning til Universitets- og Skoledirektionen fra Rector E. G. Tauber om Frederiksborg lærde Skoles Tilstand.

Underdanig Indberetning om Frederichsborg lærde Skoles Forfatning fra 1. Juni 1831 til 1. Juni 1832.

³ 1808—12 havde Bendt Bendtsen udgivet fem latinske Afhandlinger i Skolens Programmer om Emner vedrørende den klassiske Oldtid. L. Engeltoft havde i sine »Universitets og Skole-Annaler« (1808, II, 262 ff.; 1810, I, 115 ff.; 1811, I, 268 ff.; II, 183 ff.) givet vidtløftige Udtog af de fire af dem. Progr. for 1812 handlede om Opfostringslønnen hos Grækerne.

Kort efter min Tiltrædelse af Rectoratet ved Frederichsborg lærde Skole havde jeg under 22. Mai f. A. den Ære, at tilstille den høie Direction en foreløbig Beretning⁴ om den Tilstand, hvori jeg, efter den først anstillede Klassifications- og Prøve-Examen, forefandt Tingene her paa Stedet, ledsaget af nogle underdanige Bemærkninger og Forslag, som i det Hele vare saa heldige at vinde den Kongelige Directions Bifald. Siden den Tid har jeg ikke villet uleilige Directionen med mange Meddelelser, deels fordi disse maatte have berørt Gjenstande, som vedkom Lokalbestyrelsen i Detaille, som jeg maatte antage, at være betroet til mit eget Ansvar, deels og fordi saadanne Meddelelser i det Enkelte maatte synes at have mindre Interesse for Mænd, hvis Kald det er, at varetage det lærde Væsens Almeen-Tarv og hvis Tid derhos er indskrænket ved flere for Staten vigtige Embedsforretninger.

Imidlertid synes nu siden foranførte Beretning en saadan Tid at være forløben, at jeg paa ny, uden Ubeskedenhed, tør fremlægge en ny Oversigt over min Skoles Tilstand, som jeg saameget hellere gjør, som det vilde være mig kjert, om jeg, under indskrænkede Vilkaar af Evner, Helbred o. s. v., i min nuværende Virksomhed, som tilforn, maatte være heldig nok til nogenlunde at fyldestgjøre den Kongelige Directions Medlemmer, paa hvis Agtelse jeg vedvarende sætter ligesaa stor Priis, som jeg taknemligen erindrer deres Indvirkning paa mit Livs Forhold i de sidstforløbne 27 Aar.⁵

Jeg tillader mig derfor underdanigen at indberette:

I. I Henseende til Underviisningsarbeidet i det forløbne Aar, at ligesom samme stadigen er fortsat overensstemmende med den approberede Lections Tabel, saaledes har jeg, især hos Disciplene i Skolens nederste Klasser, sporet den bedste Virkning af en Studie-Regel, som i alle Dele anlagdes og fulgtes efter en fastere Plan end forhen.

I det Enkelte ere følgende Foranstaltninger truffene:

1. En regelmæssigere Gradfølge er indført i alle Sprog-Underviisninger deels ved i Lærerforsamlingerne jevnlig at drøfte de af Lærerne indgivne Methode-Forslag, deels ved at fastsætte bestemte Metæe, som i Fremtiden ville fordres til Opflyttelse fra Klasse til Klasse.

2. For at afhjælpe Mangelsposterne i den latinske Stil, der over hele Skolen vare betydelige og især i 3die

⁴ Taubers Indberetning af 28. Maj 1831 findes vedlagt Universitets- og Skoledirektionens Forestillinger for 1831 Nr. 1340.

⁵ Erich Giørup Tauber (1782—1854) havde begyndt sin pædagogiske Løbebane 1805 som Adjunkt i Aarhus, var 1818 blevet Rektor i Kolding, 1822 Direktør ved Akademiet i Sorø og 1834 konstitueret Rektor ved Frederichsborg lærde Skole.

Klasse, hvor Overlærer Dahl⁶ har det latinske Fag, ved dennes jevnlige Fraværelse formedelst Sygelighed — i denne Vinter i det Hele af over 3 Maaneder — letteligen kunde blive endnu betydeligere, og for derhos at spare den tidsspildende Dicteren, ere ugentlige Øvelser i Latinskrievning indførte under flere Læreres skiftevis Opsyn. Disse Øvelser foretages i 3die og 4de Klasse efter Zumpts og i 1ste og 2den Klasse efter Borgens Stiløvelse-Bøger,⁷ hvoraf Exemplarer af Disciplene ere anskaffede. Ved hver Maa-neds Begyndelse nævnes Stykkerne, som ville falde under Behandling, saa at Disciplene ved Hjemmeflid kunne forberede sig paa disses Udarbeidelse. Rettelsen af det Indleverede foretages af Lærerne hjemme, og disse Rettelser, saavel som den originale Latin, der mest er taget af Murets Skrifter,⁸ betragtes som Mønster-Latin og læres udenad af Disciplene.

3. Religions Underviisningen, der tilforn i de 6 første Skoleaar, efter en forhenværende Lærers, Pastor Gads⁹ Plan, var indskrænket allene til Bibelhistorie, er givet en Udvidelse, der svarede til Gjenstandens Vigtighed og bestaaer nu i en Udvikling af Balles Lærebog i de 2 nederste Klasser og Fogtmanns i de to øverste.¹⁰ En regelmæssig Kirkegang er ikke indført, fordi Disciplene syntes at føle Ulyst til samme. Derimod foretages af de confirmerede Disciple 2 Gange aarligen en Fælles-Communion med Lærere og disses Familier. Den Adjunct, som har Religionsfaget, prædiker ved denne Leilighed, og denne gudstjenstlige Høitidelighed har været saare opbyggelig, endog for Uvedkommende.

4. Aftenskolen¹¹ er regelmæssigen fortsat under Bestyrelse af Skolens 6 Lærere, hver sin Aften, og har virket gavnlig paa de yngre Disciples Fremgang deels som Tilvænnelse til at

⁶ Frederik Peter Jacob Dahl (1788—1864), Overlærer ved Frederiksborg lærde Skole 1818—40.

⁷ Den tyske Filolog Karl Gottlob (Timotheus) Zumpt (1792—1849) hidførte gennem sine meget benyttede Lærebøger i Græsk og Latin et Omsving i Underviisningen i de klassiske Sprog. — Rektor V. A. Borgen havde netop 1832 udgivet 1. Hefte af sine »Latinske Stiløvelser for de første Begyndere«.

⁸ Formentlig den franske Humanist Marc-Antoine Muret (1526—85), berømt for sin elegante Stil. En ny Udgave af hans »Orationes et Epistolae« var kommet 1825—26.

⁹ Peter Christian Stenersen Gad (1797—1851), Adjunkt 1821—25, siden residerende Kapellan ved Vor Frue Kirke i København, 1848 Biskop over Fyens Stift, Dr. theol.

¹⁰ N. E. Balles »Lærebog i den evangelisk-christelige Religion« var udkommet 1791, autoriseret til almindelig Brug fra 1794, og Nikolai Fogtmanns »Lærebog i den christelige Religion« var udkommet 1823.

¹¹ Aftenskolen var oprettet 1831 som en organiseret Form for Lektiehjælp (Kornerup, anf. Skrift S. 227 f.).

studere paa egen Haand, deels som Forebyggingsmiddel mod Forsømmelse af Forberedelse paa Skolepensaa.

5. **Konstfagene** i Skolen have undergaaet den Indskrænkning og Udvidelse, som af Directionen blev approberet efter Forslag af 22 Mai 1831. Calligraphien har over hele Skolen forbedret sig betydeligen. Ved Sang-Underviisningen er gennemgaaet de almindelige Choralmelodier, som bruges ved Morgen-Lovsangen eller Gudstjenesten ialmindelighed, og disse saavel som adskillige Fædrenelandssange ere fiirstemmigen indøvede med Disciplene.

6. **Extra-Timer** ere af Undertegnede givne 2de Aftener ugentligen saavel som om Søndag Morgen for Disciple af udmærkede Anlæg, som have havt Lyst til at udvide deres Kundskaber udenfor det Befalede. De have bestaaet i Vinterens Løb og været anvendte deels til Veiledning i en høiere Latinitet, deels til Underviisning i Begyndelsesgrundene af det engelske Sprog.

II. **Discipel-Personalet**, over hvilket Navne-Fortegnelse er vedlagt det under 30te f. M. indsendte Skoleregnskab, har, Af- og Tilgang iberegnet, i det forrige Aar udgjort 58. Blandt disse ere mange haabefulde og velbegavede Ynglinger, som i Tiden ville gjøre Skolen Ære og deres Lærere Glæde. Men fattige, i det mindste uformuende, ere de næsten alle tilhobe, hvilket ofte har anlediget mig til det Ønske, efter mit Hjertes Drift, at turde være deres Talsmand hos den høie Direction, uden at jeg dog har iværksat dette Ønske, fordi Anledningen til at udtale det paa den legale Vei savnedes, i det Skolen intet eget Stipendiefond har, eller rettere, et saa høist ubetydeligt, at det har den Kongelige Directions Velvillie at takke for, at en eneste Stipendioplads er oprettet af laveste Klasse. Jeg tør derfor ikke paa officiel Maade foreslaae nogen regelmæssig Understøttelse for mine fattige Disciple, men indskrænker mig til at henstille med Anbefaling, om en liden Sum af 50 Rbd. aarligt maatte kunne bevilges som Examens Præmier for et Par flittige og fattige Disciple, det være sig nu i Penge eller Bøger. Dog bør jeg ikke glemme at erindre, at den Kongelige Direction i slig Henseende allerede ifjor har viist Godhed imod Skolen ved at skjænke 5 Expl. af Badens latinske og Arnesens græske Lexicon¹² til Brug ved Aftenskolen, hvorved fattige Forældre have sparet denne Udgift for deres Børn.

Discipel-Tonen er i det Hele god, og Disciplinar-Forseelser, som have egnet sig til skolemæssig Behandling, have siden min Ankomst her til Stedet aldeles ikke funden Sted. Den forrige Rectors Blidhed, skjøndt den maaskee stundom nærmede sig til

¹² Latinsk-dansk og Dansk-latinsk Lexicon eller Ordbog, 1—3, udg. af Jacob Baden, 1786—88 og Græsk-Dansk Ordbog til Brug for den studerende Ungdom, 1—2, udg. af Poul Arnesen, 1830.

for megen Føielighed,¹³ synes at have knyttet et gavnligt Kjærligheds Baand imellem Lærere og Lærlinger. Ogsaa ere trange Kaar for Ungdommen ikke sjeldent gode Opdragerinder. Mange Adspredelser, som andensteds jevnlig nydes af velhavende Folks Børn, ere de fattige frederiksborgske Disciple neppe bekendte af Navnet. De drage i særskilte Hobe om Sommeren om i Mark og Skov og tilbringe om Vinteren deres meste Fritid i Skolegaarden paa den temmelig indskrænkede Legeplads. Faa evne at skaffe sig Logis hos dannede Familier. Flere — undertiden 8 à 12 til sammen — boe hos et Par aldrende Jomfruer, der i en Række af Aar have levet af at have Disciple i Huset og anbefalet sig hos alle vedkommende Forældre ved et fortrinligt Opdragelses-Talent. Den Raahed, som denne Afsondring lettelig kunde medføre, er forekommen ved 2de fra Arilds Tid hævdede Skolefester, hvoraf den ene har været holden om Vinteren paa Skolen og den anden om Sommeren i Skoven og som have bestaaet i Dands, hvortil de yngre Disciple længe iforveien forberededes af de ældre, og hvorved Forældrene personligen vare tilstede og efter Aftale sendte Beværtning. I den senere Tid har Skolens musikalske Dannelse skaffet ikke faa Disciple Adgang i bedre Huse.

En god Indvirkning paa Discipel-Tonen har endeligen Skolens Ry fra Fortiden, at have leveret enkelte udmærkede Dimittender, havt, et Ry, som senere Dages Uheld af modsat Art ikke har kunnet fordunkle i Disciplenes Øine. Disse samtale ofte og gjerne med hinanden om saadanne Disciples Vilkaar her paa Stedet, som i deres eller deres Forældres Tid have hævet sig til en kjendelig Lærdoms eller Fortjenesters Rang i Staten. De ansee disse som lysende Forbilleder og vælge sig blandt dem Repræsentanter eftersom de i Tiden selv ville indrette deres Studeringer, saasom for Theologien Biskop H. P. Mønster og Præsterne Salicath, for de reen-videnskabelige Fag Professorerne Hansteen og Madvig, for det juridiske Advokaterne Klingberg og Salicath, for Musikken og

¹³ Den tidligere nævnte Bendt Bendtsen. I den ovenfor omtalte Indberetning af 28. Maj 1831 havde Tauber anket over den stærke Sammenpakning af Disciple af højst ulige Alder og Kundskaber i 4. Klasse og tilskrevet dette »en misforstaaet Humanitet og Embedsiver af den forrige iøvrigt lærde og fortræffelige Rector, Prof. Bendtsen, der troede sig alt for meget forpligtet til at tage Hensyn til Forældrenes Ønsker i Henseende til deres Børns Opflytning og troede sig ene istand til at afhjælpe de Mangelsposter, som vare levnedes hos Disciplene fra tidligere Læreres Underviisninger«. — I denne Sammenhæng giver Tauber følgende Oplysninger om Disciplene: »Som Anomalier hos enkelte Disciple bemærkes iøvrigt, at Een siden 3die Februari d. A. er indtraadt i sit 30te Aar, og at en Anden af den mosaiske Troesbekjendelse tager Deel i den almindelige Religionsunderviisning uden at være døbt, ja endog læser det N. T. i Grundsproget, fordi Faderen af en sjelden Indifferentisme har forment Sligt at være ligegyldigt og at kunne regnes til almindelig Studenter-Cultur.«

Digtekonsten Berggreen og Krossing. Sielent formaar deres Phantasie at hæve sig til en ældre Tidsalder. Faa af dem bekymre sig om Thomas Kingo. Han ansees hartad for en mythisk Person.¹⁴ En Deel af hine Mænd bidrage ogsaa fra deres Side meget til at nære den gode Discipel-Tone derved, at de paa Gjennemreiser jevnlig besøge Skolen eller kalde Disciplene til sig og værdiges at ansee dem som yngre Sønner af en fælles Moder.

En Mindesang til Skolens Velgjørere, som blev afsungen ved Disciplenes Vinterfest iaar, vedlægges underdanigen.¹⁵

Det mangler mig derfor ikke — jeg erkjender det med Taknemlighed imod Forsynet, saavel som imod de Mænd, der efter dettes Plan have indvirket paa mit Liv — her paa Stedet paa Leilighed til at virke nyttigen, kun at mine noget svækkede Sjæls-Evner og min vaklende Sundhed stedse ville kunne fyldestgøre det Krav, som enhver Skole i fortrinlig Grad har til sin Styrer. Jeg nyder Tilfredsstillelsen af en reen-videnskabelig Virkekreds uden at føle Byrderne af mange og heterogene Indvirkninger. Produktet af mit og Medlæreres Arbeide er vel ikke glimrende og stort, men, som jeg haaber, almeennyttigt. Ikkun 5 akademiske Borgere gaae aarligen i Gjennemsnit fra Frederiksborg Skole til Universitetet — vistnok intet betydeligt Tal — især naar man ikke tillige bringer dem i Anslag, som her hente en forberedende Dannelse for andre Sysler i Livet. Men, Skolen koster ei heller Staten stort. Jeg regner den aarlige Udgift baade til Lærer-Lønning, Bibliothek, Apparater, Lys, Varme etc. — naar man fra drager hvad Disciplene selv betale for deres Underviisning — for en Udgift for Staten af mindre end halvfemte tusind Rigsdaler i det Hele (for Aaret 1831 var den 4889 rbd. Repræsentativer).

Jeg har kun faa Medlærere og end færre, som udmærke sig ved Forfatter-Virksomhed — det Skolens Tarv med alt mulig Talent neppe vilde tillade dem — men de ere brave, pligtføende

¹⁴ Biskop i Aarhus, Dr. theol. Peter Hans Mønster (1773—1830), Student 1790; Provst, Sognepræst i Kirke-Stillinge Gerhard Giese Salicath (1788—1848), Student 1805; Sognepræst i Jydstrup-Valsøllille Johan Carl Christian Salicath (1790—1818), Student 1807; Sognepræst i Haraldsted-Allindemagle Jens David Frederik Salicath (1792—1840), Student 1810; Professor Johan Nicolai Madvig (1804—86), Student 1820; Højesteretsadvokat Christian Klingberg (1765—1821), Student 1783; Højesteretsadvokat Peter Gottmann Henrik Ludvig Salicath (1794—1864), Student 1811; Komponisten Andreas Peter Berggreen (1801—80), Student 1819; Digteren Nikolaj Ulrik Krossing (1798—1872), Student 1816. — Biskop Thomas Kingo (1634—1703) var blevet Student fra Frederiksborg 1654, medens Matematikeren, Professor i Kristiania Christopher Hansteen (1784—1873) ikke var blevet Student fra denne Skole, men havde virket som Adjunkt ved den 1806—13.

¹⁵ En Mindesang paa Græsk »*ΤΟΙΣ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ*« findes vedlagt.

og arbejdsvillige Mænd, hvoraf de Fleste vistnok i Tiden ville vinde et fortjent Navn blandt Fædrenelandets værdige Religionslærere, ligesom de for Tiden fyldestgjøre mine nøisomme Ønsker for Skolens Tarv. Jeg har for min Person intet at udbede mig af den Kongelige Directions Bevaagenhed uden Vedvarelsen af dens gode Sindelag imod mig. Jeg er evig taknemlig imod Hans Maiestæt Kongen for det naadige Tilsagn, han har givet mig i Anledning af min Constitution til mit nuhavende Embede,¹⁶ og ønsker intet hellere, end at jeg saa seent, som muligt, maa behøve at gjøre Brug af det derved tilsikrede Otium. Jeg kan ikke andet, end ønske, at, om min Skole vedblivende skal bestaae i Nærheden af den helsingørske, som jeg troer, den fortrinnsvis bør, at den — dens tilfældige Finants-Forfald uagtet — fra det Offentliges (den almindelige Skolefonds) Side maa forsynes med alle Midler til dens Opkomst og Flor, lige med en hver anden Skole i Landet.

Jeg føler, at nogle af disse Bemærkninger og Ønsker kun staae i fjernere Forbindelse med den sidst behandlede Gjenstand, og beder den Kongelige Direction at undskylde dette. Jeg tillader mig derfor allene til Slutning at udhæve den Deel af Discipel-Personalet, som udgjør den interessanteste Deel af en Skoles Virksomhed, ved at tilføie Navnene paa de Disciple, som siden min Tiltrædelse af Rectoratet — inclusive dem, hvorum i indeværende Maaned vil blive gjort Anmeldelse til Decanus facultatis philosophicæ — ere dimitterede eller skulle dimitteres enten med testimonio academico eller med testimonio vitæ.¹⁷

III. Endnu staaer tilbage, at tilføie nogle Bemærkninger om Skolens udvortes Forfatning, hvortil kan henføres

1. Bygninger
2. Bibliotheksfond
3. Stipendiefond
4. Oeconomisk Forfatning ialmindelighed.

Det er en Bemærkning, som ikke blot er historisk, men ogsaa af Vigtighed i Nutiden, fordi den staaer i Forbindelse med de

¹⁶ Ved kgl. Resolution af 19. Marts 1831 var der tilsikret Etatsraad, Rektor E. G. Tauber Ret til at beholde den fulde Nydelse af de ham tillagte 2400 Rbdlr. S. i aarlige Vartpenge som fhv. Direktor ved Sorø Akademi, hvis hans Helbredstilstand skulde nøde ham til at fratræde Konstitutionen som Rektor ved Frederiksborg lærde Skole (Universitets- og Skoledirektionens Forestillinger 1831 Nr. 1308).

¹⁷ Den i Indberetningen herefter følgende Discipelfortegnelse udelades her, da den saa godt som intet indeholder af Interesse ud over Navnene, som kendes andetstedsfra.

Modificationer, som en Overbestyrelse, efter Tidernes Tarv, muligens kan ønske efterhaanden at give et den underlagt videnskabeligt Institut, »at Frederichsborg Skole, mere end de fleste lignende Indretninger i Landet, endog i sin nuværende Form, viser sig som en Overlevering fra Fortiden, i det den har noget mere Gammeldags og Særegt ved sig, end almindeligen finder Sted, og som erindrer Iagttageren om den Tidsalder, da den fik sin Tilværelse.« Skolens Bygninger ere mørke og klosterlige,¹⁸ sparsomt forsynede med Lysning, som oprinder deraf, at de Buevinduer, som oprindeligen have været anlagte yderst i de tykke Mure, i senere Tid for en Deel ere forandrede til Quadrater med 4 smaa Ruder i Høiden. Underviisningstidens Begyndelse og tildeels dens Ende tilkjendegives ved Klokkeringning, som indbefattes under Pedellens Forretninger. Skolen forsynes frit med Brændsel og Tørv fra de Kongelige Skove og det Kglige. Bøndergods. Rectoratet har eller rettere har havt indtil min Embedstid visse Huusholdningsindtægter af Køers Græsning paa Slotsgrunden o. s. v., som synes at være Godtgjørelser fra hiin Tid, da Skolemesteren og Børnene regnedes til de Kongelige Betjente eller Hofstyendet, og hiin fik Maden tilbaaren fra Lehnsmandens, disse fra de menige Hofjtjeneres Bord.¹⁹ Selv en særegen lokal Bestyrelse fandtes her, bestaaende af Amtmanden, den Kongelige Confessionarius og Slotspræsten, som vedvarede lige indtil vore Dage, i Begyndelsen uafhængig og med directe Referat til Kongen, og senere den Kongelige Direction underordnet, omtrent paa samme Maade som Ephoraterne.²⁰ Fra denne lokale Bestyrelses Tid skriver sig ikke faa af Skolens Emolumenter (f. E. Ridderpengene²¹), selv Skolens Vedblivelse skyldes, som bekjendt, Dr. Confessionarius Leth,²² men sandsynligviis langt flere Tab, i det Lehnsmanden, som Overbestyrer, synes at have forblandet Lehnets og Skolens Indtægter og foranlediget, at Natural-Præstationen af 28 Tiender,

¹⁸ Billeder af den gamle, i Aaret 1834 afbrændte Skolebygning findes hos Kornerup, anf. Skrift S. 31, 228, 229.

¹⁹ Dette er historisk urigtigt, idet Tauber her forveksler Tilstanden ved den af Frederik II 1568 paa Frederiksborg oprettede Skole med Forholdene i den af Christian IV 1630 i Hillerød stiftede Skole.

²⁰ Om Omdannelsen af »Skolarkatet« for Frederiksborg Skole til et Eforat og et Forstanderskab 1809, se Kornerup, anf. Skrift S. 196—7.

²¹ »Ridderpengene« kaldtes den Kapital, som i Aarenes Løb var blevet samlet af de Gaver, det ved kgl. Reskript af 10. Juni 1695 var gjort til Pligt for nye Riddere af Elefantordenen at betænke Frederiksborg Skole med (Kornerup, anf. Skrift S. 75—6).

²² I Henhold til en gammel, efter alt at dømme historisk troværdig, Efterretning reddede Skolarken, kgl. Confessionarius, Dr. Hans Leth (1625—88) Skolens fortsatte Tilværelse ved at henvise Christian V til, at der fra den bl. a. var dimitteret Mænd som Thomas Kingo (Kornerup, anf. Skrift S. 74—5).

som fremfarne Konger efterhaanden skjænkede til Skolen, blev forvandlede til en fast Penge-Indtægt, hvorved Skolen har lidt et Tab, som hvad den forløbne Tid betræffer, er ubodeligt og hvad Fremtiden angaaer, ikke uden Vanskelighed vil kunne restitueres.²³ Dog jeg forbigaaer at udvikle dette nøiere og henviser underdanigen til, hvad der derom vil blive anmærket i denne Beretning i Anledning [af] Skolens oeconomiske Forfatning.

Jeg tillader mig i det Enkelte endvidere at bemærke:

1. Hvad Skolens Bygning betræffer, hvis Vedligeholdelse sorterer under det Kongelige Rentekammer eller rettere under den dermed forbundne Bygningsadministration, at samme deels er indskrænket af Omfang, deels høist trængende til overordentlig Bygningshjælp. Begge disse Mangelsposter anbefales underdanigen til den Kongelige Directions Opmærksomhed, med Bemærkning, at ligesom Lokalernes og Gaardspladsens Indskrænkning kan hidledes derfra, at Skolen oprindeligen var en Privatbygning, før den af Kong Christian den Fjerde skjænkedes til sin nuhavende Bestemmelse,²⁴ efterat den var tilfalden ham efter en afdød Borger Lenert Koch i Hillerød for en Gjæld af 100 Species-Daler: saaledes synes for Øieblikket en gunstig Leilighed at tilbyde sig enten til Skolegrundens Udvidelse allene, eller tillige til Anskaffelsen af 2de Friboliger for 2 af Skolens gifte Lærere, i det Forstraad Sarauw,²⁵ som jeg underdanigen i en særskilt Skrivelse under 1 d. M. har indberettet, agter i Anledning af Embedsforflyttelse, ved indeværende Sommers Ende, at stille sin til Skolen grændsende Gaard med Have til offentlig Auction til Bortsælgelse enten samlet eller separat. Hvad det Offentlige ved denne Leilighed vilde kunne adqvireere var, ved Mageskifte med Rectorats-Haven, en rummeligere Legeplads for Disciplene og en Grund af passende Størrelse til Opførelse af et Gymnastik-Huus, som hidtil savnes. Jeg tillader mig til Gjenstandens yderligere Oplysning, at tilføie en Grundtegning, som er erholdt af Gaardens næstforrige Eier Cancelliraad Aarøe,²⁶ hvor-

²³ Der sigtes herved til Christian V's Gave ved Skøde af 30. April 1687 af Kongetienden af 27 nordsjællandske Sogne. Samtidig blev der truffet en Ordning, saaledes at der altid garanteredes Skolen en bestemt aarlig Pengeindtægt heraf — uanset Svingningerne i Naturalydelseernes Værdi. Tauber har derfor misforstaaet den historiske Udvikling paa dette Punkt (jvfr. Kornerup, anf. Skrift S. 71—3).

²⁴ Dette er urigtigt. Christian IV lod straks en ny Skolebygning opføre, og den hos Tauber nævnte Gaard, der var tilfaldet Kongen som ufyldestgjort Panthaver, blev solgt, og Salgssummen skænket Skolen (jvfr. Kornerup, anf. Skrift S. 26, 30 ff.).

²⁵ Formentlig Forstraad Georg Frederik Ernst Sarauw (1779—1846), siden i Sorø.

²⁶ Byfoged i Hillerød, Kancelliraad Iver Christian Aarøe († 1842).

paa Skolens nuværende Gymnastikplads er betegnet med A, den paatænkte Udvidelse af samme med B, Magelægget med E, de paatænkte Lærerboliger med F og G. Begge Vaaningshuse med Have vurderes for 2400 og Haven allene for 600 rbd. Sedler.

I Henseende til den anden Mangelspost, Bygningens Trang til overordentlig Bygningshjælp, glæder det mig at kunne indberette, at den Kongelige Bygningsadministration har bevirket allerhøieste Approbation paa Anvendelsen af 400 rbd. for i Aar til Bygningens mest trængende Fornødenheder (det Dobbelte af det Sædvanlige), og at jeg derefter ganske deler Administrationens Synsmaade, at Skolen er bedre tjent med, at en lignende aarlig Reparationshjælp tilstaaes, end at et Tilskud een Gang for Alle af en betydeligere Sum forundes, saaledes som med Amtmands- og Overførster-Boligerne her paa Stedet finder Sted, hvor af den sidste, skjøndt for faa Aar siden af ny opført, i indeværende Aar skal være tilstaaet en Sum af 8000 rbd., mest til indvortes Indretninger.

2. Bibliotheksfonds eier Skolen aldeles ikke. Den har altsaa den Kongelige Directions Opmærksomhed for Skolens Tarv allene at takke for de Bøger, den af og til bekommer. I forrige Aar var Bibliotheket imidlertid saa heldig at faae bevilget 80 rbd. til Auctions Indkjøb og 40 rbd. til aarligt Forbrug indtil videre. Directionen har med lige Liberalitet af og til skjænket Skolen Doublet-Exemplarer af hvad Bøger, der ere forefundne i dens Bureau.

3. Med Stipendiefonds forholder det sig ikke meget bedre end med Bibliotheksfonds, thi Skolen har ei mere til Stipendier, end en Kapital af 240 rbd., hvis Renter altsaa vilde være utilstrækkelige til den eneste Stipendieplads paa 20 rbd. aarligt, som Skolen har, saafremt den Kongelige Direction ei havde funden det passende at lade denne supplere andensteds fra. Det er vel ikke at formode, at noget Residuum af Oplagspenge er indkommet i det almindelige Skolefond siden 1811, da Frederichsborg lærde Skoles Stipendiefonds tillagdes 800 D. C. af slikt et Residuum — som den Kongelige Resolution af 6te Juli 1811 udtrykker sig, »fordi denne Skole har det mindste Stipendiefond af alle Skoler i Sjælland,« ellers vilde jeg underdanigen have anbefalet Fornylelsen af slikt Godhed. Jeg indskrænker mig derimod nu til af en Skrivelse fra den Kongelige Direction, dateret 27 Julii 1811, hvormed fornævnte Gave oversendtes, at udskrive sammes lige gunstige Løfte for eventuelle Residuer i Fremtiden, der lyder saaledes: »Naar noget videre Overskud af forfaldne Oplag fra sjellandske Skoler bliver at disponere over, vil Directionen være betænkt paa, at Frederichsborg lærde Skole deraf kan tillægges noget Mere.«²⁷

²⁷ 1838 og 1852 blev der tillagt Frederiksborg Skole betydelige Midler fra de nedlagte Skoler henholdsvis i Helsingør og i Slagelse (Kornerup, anf. Skrift S. 241).

4. I Henseende til Skolens oeconomicke Forfatning ialmindelighed tillader jeg mig slutteligen at berøre en Gjenstand, som maaskee er et pium desiderium, men ikke desto mindre synes at fortjene den høie Directions Overveielse, ifald den ikke allerede tilforn har været under Behandling, som er mig ubekjendt; jeg mener en lovlig Godtgjørelse for de 28 Kongetiender, som høisalig Kong Christian den Femte ved Gavebrev, som findes aftrykt i Hofmanns Samling af Foundationer Tom. 7 Side 172—175, haver skjænket Skolen, og hvis reelle Indtægt indflyder i Statskassen, medens Skolen derfor kun nyder en ubetydelig Refusion af 568 rbd. Sølv aarligen, som udbetales igjennem Frederichsborg og Kronborg Amtstuer. Gjenerholdelsen af denne Natural-Indtægt eller fuldkommen Æquivalent derfor vilde paa engang hæve Skolen til en aldeles utrængende Forfatning, og jeg nærer den fulde Overbeviisning, at om det lykkedes Skolens Bestyrelse at fremstille nogen gyldig Retsgrund for Sagen, vor ædle ophøiede Monark, der snarere overgaar end viger for nogen af sine høisalige Forfædre i varm Interesse for Landets Skolevæsen, ikke vil kunne tillade, at nogensomhelst Green af Statsstyrelsen fremdeles maatte lukrere paa nogen enkelt Skoles Bekostning, især en saadans, hvis Tarv i saa høi Grad interesserede hans ophøiede Ætmænd Christian den Fjerde og dennes Sønesøn. Forskjellen imellem Tiendernes nuværende virkelige Afgifter og Godtgjørelsen, som Skolen erholder for samme, skulde formentligen klart oplyses, og jeg bør i denne Henseende oppebie den Kongelige Directions nærmere Ordre, saa meget mere, som Amtsforvalterne have sagt mig, at det vil være forbunden med nogen Vanskelighed og Vidtløftighed, at bestemme Tiendeafgiftens rigtige Beløb, saasom samme i mange Aar har været indbetalt i Amtstuerne i Forbindelse med Landgilden.

Frederichsborg lærde Skole den 8 Juli 1832.

Underdanig
Tauber.

Til

den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler.

3.

1849 17. Januar. Rektor, Dr. phil. H. M. Flemmer til Professor, daværende Minister, J. N. Madvig.

I Anledning af en Ansøgning fra Adj. Richelieu²⁸ om Præstembedet ved Frederiks Hospital med Fødsels- og Pleiestiftelsen,

²⁸ Louis Armand Emanuel Septimany du Plessis de Richelieu (1821—59) var Adjunkt ved Frederiksborg lærde Skole siden 1846. Han fik ikke

vilde Du vel godhedsfuldt tillade mig, ogsaa privatim at henvende nogle Linier til Dig, da jeg saaledes bedre end i min officielle Paategning kan forklare, hvorfor netop dette Ønskes Opfyldelse er ham, og forsaavidt mig, saa vigtig.

Han er en fortrinlig Lærer, og forskjellige Omstændigheder, der ikke vedkomme denne Sag, have udviklet et saadant Forhold mellem os, at jeg næsten betragter ham som en Søn. For saavidt maatte jeg ønske at beholde ham, tilmed da han med Adjunktgage og Extratimer har her ved Skolen circa 580 R[dlr.] og altsaa Intet vinder i Pengeindtægt ved Byttet. Men — i Kbh. kan han leve ubemærket saa tarveligt som han vil, hvorimod her hans Kones Familie²⁹ generer ham ved deres Adelsnykker og en Levemaade, der ikke convenerer en fattig Adjunkt, og som han dog ikke ganske kan unddrage sig fra. Næringsssorger ere et tungt Kors, men endnu tungere er det for en Mand af Ære idelig at høre Onklers og Tanters directe eller indirecte Hentydninger paa det Offer, som deres Niece har bragt ved at foretrække den simple Adjunkt og Madamenavnet for Kammerjunkeren eller Garderofficeren, der vilde have gjort hende til naadig Frue. Han har naturligviis aldrig udladt sig til mig om en saa delicat Materie, men — jeg kjender Vedkommende og gjør dem neppe meget Uret.

Imidlertid, dette uanseet, vil han ved Forfløttelse til Kbh. vinde Noget, som er ham overmaade vigtigt: her kræver Skolen, da han har 6 Timer dagligt, al hans Tid; i Kbhavn derimod vil det ansøgte Embede neppe være saa besværligt, at han ikke skulde kunne deels skaffe sig en Bifortjeneste ved Manuduction eller ved at give Timer i Skoler, deels, hvad der især er ham vigtigt, vinde Otium til at fuldende et Par videnskabelige Arbejder, som han for længere Tid siden har paabegyndt, men under nærværende Omstændigheder ganske maa lade hvile, navnlig en Lærebog i Religion i de høiere Classer, hvortil vi høilig trænge, og en Afhandling for en academisk Grad.³⁰ Du vil maaske erindre, at han for et Par Aar siden laante en Mængde Bøger hertil fra Universitetsbibliotheket, — Skizzen er udkastet, men til Udførelsen vil be-

det ansøgte Embede, men blev 10. Juli 1849 Sognepræst i Vester Egedebraaby og døde som Præst for de evangeliske Menigheder paa St. Thomas og St. Jan. Han var i høj Grad afholdt som en begavet, aandfuld og dygtig Lærer (Henrik Steffens Helms, Livserindringer S. 22). Til Præst ved Frederiks Hospital og Fødselstiftelsen kaldtes 27. Januar 1849 Carsten Levinsen (1812—73), siden residerende Kapellan ved Trinitatis Kirke.

²⁹ de Richelieu var gift med Frederikke Karen Elisabeth Christiane f. Ulstrup (1829—1910), en Datter af Landfoged paa Island, Kancelliraad Regner Christopher Ulstrup og Hustru Hedevig Louise Augusta f. v. Lerche.

³⁰ Af de her nævnte Skrifter fik de Richelieu blot udgivet 1. Hefte af en »Lærebog i den evangelisk-christelige Religion« 1849, hvorimod det ikke lykkedes ham at fuldføre det paatænkte større Arbejde for Erhvervelsen af en akademisk Grad.

høves et længere Ophold i Kbhavn, og et Otium, som Skolen ikke kan tilstaae ham. Af Lærebogen ere flere Partier færdige, og jeg troer, at det vil blive et godt og brugbart Arbeide.

Jeg vil nu haabe, at der, da Embedet er saa lidet, ikke ville mælde sig Ansøgere blandt de ældre Candidater, og at Du uden Nogens Forurettelse maatte kunne indstille ham til Embedet. I ethvert Tilfælde vil Du ikke miskjende mine Bevæggrunde, i det jeg lægger Dig denne Sag ret varmt paa Hjertet, for om muligt at faae ham bragt ud af Forhold, der, hvis han skal blive længe i dem, ufeilbarlig ville ødelægge ham. Gjør nu Du, hvad Du kan og finder at være Ret; og bevar mig Dit Venskab fremdeles.

Frederiksborg d. 17 Januar 1849.

Din

H. M. Flemmer.

4.

1854 7. November. Rektor, Dr. phil. H. M. Flemmer til Professor J. N. Madvig.

Uagtet det er noget vanskeligt at dømme om et Menneskes Lærerdydighed efter blot $\frac{1}{2}$ Aars Samvirken, tilmed naar man veed forud, at dette Forhold vil blive kortvarigt, og altsaa ikke følger Vedkommende med den Interesse, som man ellers vilde, troer jeg dog med nogenlunde Sikkerhed at kunne antage, at Cand. M. S. Møller³¹ maa kunne blive en ret brugbar Lærer, bedre end Adskillige, om han end neppe nogensinde vil kunne indtage nogen eminent Plads. Du har vistnok karakteriseret ham fuldkommen rigtigt som ikke ganske ubegavet eller uden Tænksomhed, men forunderlig ustadig og urolig i Væsen og Tanker og med Huller og Usikkerhed i Kundskaberne. Hertil vilde jeg blot føie, at hans confuse Væsen, efter hvad jeg har hørt, for en Deel grundede sig i mindre heldige Familieforhold og navnlig i en Kjærlighedshistorie, hvis nærmere Detail jeg har glemt eller ikke vidst, men som ikke i mindste Maade var vanærende for ham; dette confuse Væsen kunde altsaa maaske for en Deel være overgaaende; fremdeles maatte jeg tilføie, at han var meget godmodig og velvillig mod Disciplene og i det Hele havde en god Villie, men uden Fasthed og Energi. Herefter troer jeg, at vi have et temmelig rigtigt Portrait af ham, saaledes som han dengang var. Skulde jeg have beholdt ham, troer jeg nok, at jeg ved lidt omhyggelig Veiledning kunde have faaet en ganske brugbar Lærer af ham. Thi Kundskaberne kunde han have suppleret og ordnet, og desuden kan en Lærer

³¹ Cand. philol. Mads Simon Møller (1821—1903) havde været Vikar 1851—52 for nedennævnte Overlærer J. A. Ostermann. Han var siden, 1856—86, Adjunkt i Randers.

stundum hjælpe sig med forbausende faa Kundskaber, og alligevel, med det rette Greb paa Tingen, gjøre sin Virksomhed mere frugtbringende end en anden langt kundskabsrigere. Senere har han, som jeg hører, underviist i private Skoler i Kbhavn. Her pleier man, tænker jeg, — ved de bedre af dem — at føre nøiagtigt Tilsyn med de yngre Lærere og at instruere og veilede dem. Dette manglede han, og jeg tilstaaer, at jeg for vor korte Samvirkens Skyld ikke kunde føle mig opfordret til at skjenke ham mere end den almindelige Opmærksomhed, tilmed da han, naar der ikke skulde komme altformegen Forstyrrelse i Underviisningen, maatte være bunden ved Overlærer Ostermanns³² Instrux og uden Videre gaae ind paa hans Methode og Ideer, saa at der ikke kunde være Tale om selvstændig Udvikling af hans egen Individualitet.— Hvad hans uheldige Practicum angaaer, er det blevet mig fortalt, uden at jeg tør indestaae derfor, at han stod i den besynderlige Formening, at han ikke maatte forberede sig, og saaledes bliver det let forklarligt, at han maatte prostituere sig. — Jeg maa da herefter antage, at der er al Sandsynlighed for, at han kan betroes Underviisningen i Latin i Mellemclasserne (3die—5te), og at han vil kunne blive en ret duelig og brugbar Lærer, naar man i Begyndelsen vil følge og veilede ham med lidt velvillig Opmærksomhed. Medens han var her, syntes han i høi Grad at paaskjønne ethvert Vink, som blev ham givet og gjerne at ville rette sig derefter; og har han faaet en saadan Veiledning i de kbhavnske Skoler, hvor han har underviist, vil han sandsynligviis allerede staae paa det Standpunkt, som jeg, da han forlod os, var overbevist om, at han kunde naae.

Det gjør mig meget Ondt, at Dine Øine endnu ikke ret ville komme sig. Vi have her i den senere Tid havt endeel Bekymring, da min Søns Kone³³ har været syg i længere Tid. Hun maa nu paa 4de Uge holde Sengen, og om end Faren synes at være forbi, kan der dog endnu i den første Uge ikke være Tale om, at hun kan komme op. Dette har foruden betydelige Udgifter, som en Adjunktgage paa 400 Rgdlr. ikke godt kan taale, voldet ham megen Bekymring og os med ham, da hun er os kjær som vor egen Datter og er hans Livs bedste Lykke. Da hendes Moder uheldigviis ogsaa er syg, har min Kone maattet

³² Johannes Andreas Ostermann (1809—88), Overlærer ved Frederiksborg lærde Skole 1846—77.

³³ Ane Marie Bolette Sophie Hertz (1834—1927), gift med H. M. Flemmers Søn, Adjunkt, siden Overlærer i Roskilde Eduard Flemmer (1824—83). Hun var en Datter af Konsistorialraad, Sognepræst til Vor Frue Kirke og St. Jørgensbjerg i Roskilde Hans Peter Boye Hertz (1793—1868) og Inger Bolette Borch (1800—84). H. M. Flemmer var gift med Inger Margrethe f. Lund (1797—1893).

tage derned for at pleie den Syge og holde Humeuret lidt vedlige hos den Sunde.

Erborg d. 7 Nov. 1854.

Din hengivne og ærbødigste
H. M. Flemmer.

5.

1861 3. September. Rektor, Dr. phil. H. M. Flemmer til Konferensraad, Professor J. N. Madvig.

Frederiksborg d. 3 Sept. 1861.

Kjære Herr Conferentsraad Madvig!

Det er desværre kun altfor sandt, at Frederiksborg Skoles Dimittender i flere Aar have været temmelig simple i latinsk Grammatik (og adskilligt Andet tillige). Jeg har af al Magt søgt at raade Bod herpaa, hidtil desværre ikke med meget Held. Thi Hindringerne beroede for en stor Deel paa Forhold og Omstændigheder, hvorover jeg ikke var Herre. Blandt Andet havde Tilfældet netop i disse Aar kastet en forholdsviis betydelig Mængde Disciple ind i de høiere Classer af en saadan Beskaffenhed, at ingen Skole kunde udrette Noget synderligt med dem. Lad mig, for ikke at trætte Din Opmærksomhed, indskrænke mig til at giennemgaae de 3 sidste Aars Dimittender. Af de 5 for 1859 var Møller³⁴ med en høist mangelfuld Forberedelse i en ældre Alder optaget i 5te Cl. Hans Evner [vare] kun almindelige, men ved god Flid opnaaede han Første Charakter, og i Latin og Græsk 3 Mg. Men de 3 næste, Blichfeldt, Hørup og Uldall³⁵ vare simpelt begavede og temmelig dovne; de fik dog Mg for mundtlig og G for skriftlig Latin samt for Græsk; den 5te, Holmblad,³⁶ Spildevandet (ved Spildevand forstaae vi den Discipel, som naar han ikke kan bjerge sig længere i en Skole, gaar over til en anden. Velkomne ere saadanne os ikke) fra 3 a 4 andre Skoler, havde hverken Villie eller Evne. De 4 fik nu dog Første Charakter, Holmblad Tredie; jeg havde undt ham ringere. Det var da i det Hele et simpelt Resultat, men Mere troer jeg ikke der kunde bringes ud af saadanne Elementer. Af de 3 Dimittender for 1860 var den eneste, som fik Første, Nyholm³⁷ optaget i 4de Cl. (han

³⁴ Christian Møller (1839—62), Student 1859.

³⁵ Michael Frederik Kamman Blichfeldt (1841—1925), siden Provst, Sognepræst i Skibby. — Gothelf Carl Andreas Oluf Hørup (1838—73), praktiserende Læge paa Frederiksborg. — Carl Julius Uldall (1839—91), Kontorchef i Marineministeriet.

³⁶ Jacob Arnold Christian Holmblad (1839—1904), cand. polyt., Grosrer og Fabrikejer i København.

³⁷ Christian Andreas Nyholm (1842—1916), Stationsforstander i Faaborg.

var anmeldt til 5te), aldeles spoleret af privat Underviisning af en Gouvernante og en Huuslærer. Med simple Evner, en betydelig Feil i Taleorganet, der var ham til stor Hinder for at lære Sprog, jevn Dovenskab, lidt Flid engang imellem, naar det kneb stærkt, maatte han endelig engang naae op i øverste Classe. Her kastede han sig paa Math., hvori han virkelig præsterede Noget; med det Øvrige gik det som før. Og han var den bedste af dette Aars [Disciple?]. Den 2den, Lange,³⁸ led af en Sygelighed fra Barnsben af, der oftere, stundum paa Aarviis, [lod] ham hensynke i en Lethargi, under hvilken hans aandelige Udvikling stod aldeles stille, [men] selv i sine bedre Perioder kunde han af legemlig Svaghed ikke arbeide, som han burde. Reinsholm,³⁹ den 3die af [disse] ansaaes af nogle af Lærerne for at have en Skrue løs; (hans Moder er eller har været aldeles vanvittig); at han var i høi Grad confus og i endnu højere Grad doven, det er vist. For skriftlig Latin fik de alle 3 Godt, for mundtlig Nyholm Godt, de 2 Andre Mg; for Græsk Reinsholm Mg, de to andre G. Det var et meget simpelt Resultat; men hvad Mere kunde der gøres med Saa-danne?

Jeg gaaer over til Dimittenderne for 1861. Tuxsværd og Kaas⁴⁰ bleve fra Helsingørs Realskole optagne i 4de Cl.; de aspirerede, saavidt jeg husker, til 5te. I de nyere Sprog medbragte de en vis Routine, men ingen grammatikalsk Grundighed; af Latin og Græsk havde de ved privat Underviisning lært — Intet, eller hvad der var værre, saagodtsom Intet. Men de viste sig at være begavede; vi vovede, betingelsesviis, at sætte dem i 4de Cl., og de fik nu i Latin og Græsk Kaas 3 Mg, Tuxsværd 2 Mg og 1 Ug. Dette, troer jeg, var al Ære værd. Goldschmidt⁴¹ har viist en Jernflid, men uheldigviis var hos ham Hukommelsen udviklet paa de andre Evners Bekostning; at han som Følge deraf fik godt for skriftlig Latin, og Mg for mundtlig og for Græsk, var vel det Høieste, der kunde ventes. Wilsbech⁴² fik G for skriftlig Latin og Græsk, Mg for mundtlig; han var en ret opvakt Discipel, især vel begavet til Math.; men han var meget doven i flere og lange Perioder af sin første Skoletid, og siden ikke overdreven flittig og altid meget flygtig.

³⁸ Axel Lange (1840—89), Distriktslæge i Ulvborg Distrikt.

³⁹ Hans Hermann Julius Reinsholm (1840—90), Stationsforvalter i Hvalsø, Søn af Godsforvalter Hans Georg Reinsholm og Hustru Vilhelmine Marie, f. Falkenberg.

⁴⁰ Axel Otto Georg Tuxsværd (1843—1905), Student 1861, Amtsforvalter for Københavns Amtstuedistrikt. — Frederik Ofeig Kaas (1843—74), Student 1860, Købmandsmedhjælper i Helsingør.

⁴¹ Christopher Julius Goldschmidt (1842—1935), Student 1860, Etatsraad, Stabsintendant.

⁴² Georg Henrik Wilsbech (1842—72), Intendant i Aarhus.

Dette var nu mine bedste Tropper; og kunde jeg standse her, vilde Du vist sige, at de efter Omstændighederne havde holdt sig ganske godt. Men ak, nu komme Invaliderne. Aabye,⁴³ særdeles ringe begavet, Søn af en rig Kjøbmand, sat i Skolen for at blive Student, og derefter overtage i Tiden Faderens Handel, burde i Grunden for flere Aar siden være sat i Urtekræmmerlære; at han desuagtet fik 3 G i de paagjældende Fag, og kun manglede 3 Points til Første Charakter, var næsten Mere end man under disse Omstændigheder kunde vente.

Ottesen,⁴⁴ en forunderlig, i sig selv tilbagetrængt Charakter, som desuden Armod og Ulykker (hans Moder lider af dyb Melancholi, næsten Vanvid) havde berøvet alt Mod og al Glæde over Livet, bragte det dog til G for Latin (mundtligt og skriftligt) og Mg for Græsk. Hans Evner vare vistnok temmelig ringe; Math. kunde (eller vilde?) han ikke lære. Hvad Rieper⁴⁵ angaaer, da har jeg kjendt faae unge Msker, der havde saa ringe Evner og saa store Tanker om dem. Det var ikke muligt at bringe ham (eller hans Fader) ud af denne Illusion, der ulykkeligviis bestyrkedes ved de 4 Mg i de 4 Bifag til Afgangsexamens første Deel, der vare dumpede ned til ham, vist nok ved Tilskikkelse af en eller anden misundelig Guddom, der vilde forhærde hans Hierte. Han mente da blot at behøve at stampe i Jorden for at faae de manglende Mg, og spildte sin Tid i 7de Cl. med Selskabslivets Piankerie; skal ogsaa efter Kammeraternes Sigende have lidt af Kjærestesorger; og — da han stampe i Jorden, kom der et Mdl op i mundtlig Latin. Jeg havde daglig advaret ham.

Wengel,⁴⁶ Spildevand fra en anden Skole, hvor han havde siddet 1 Aar (eller 2) i 5te Cl., blev af os sat i 5te Cl. Han var, med en vis naturlig Godmodighed, en høist raa og forqvaklet Discipel, levede i mindre heldige Familieomgivelser, hvis Beskaffenhed jeg helst ikke vil karakterisere nærmere; bestilte aldrig nogen-sinde Noget og var uforbederlig.

Endelig Kjeldahl,⁴⁷ optaget i 4 Cl. ligesom Nyholm, spoleret ligesom han af de samme Lærere, Oversidder i 2 Classer (4de

⁴³ Carl Vilhelm Christian Aabye (1842—86), Student 1860, Købmand i Hillerød.

⁴⁴ Laurits Otto Christian Ottesen, Student 1861, Viceskoleinspektør i København, Søn af Teglværksejer Otto Carsten Ludvig Ottesen og Hustru Louise Dorthea Christine f. Bjerring.

⁴⁵ Johan Peter Frederik Rieper (1843—1914), Student 1861, Herredsfoged i Hvetbo Herred, Søn af Postmester i Hillerød Frederik Rieper og Hustru Helene Margrethe f. Wedel.

⁴⁶ Johan Henrik Mowinkel Wengel (1842—84), Student 1861, praktiserende Læge i København.

⁴⁷ Otto Peter Frederik Valdemar Kjeldahl forlod 1861 »Examen uden at absolvere den« (Program for Frederiksborg lærde Skole 1862 S. 4).

og 6te); om ham sagde En af hans Kammerater, da man i en Familie beklagede hans Uheld: »Ja hvad andet kan Resultatet blive af 7 Aars Dovenskab? Ligge paa en Sopha og ryge paa en Pipe, det er Alt hvad han kan overkomme.« Hermed er Alt sagt om ham.

Saaledes have da af 17 Dimittender for 3 Aar 6 ikke gjennemgaaet Skolen fra neden, og af disse har Ingen været tilfredsstillende forberedt, de Fleste endog allerede ødelagte og spolerede; rigtig flittige have kun 4 af disse 17 været; og godt begavede egentlig kun 2, Tuxsværd og Kaas, hvortil endnu kunde komme et Par jevnt begavede. Dette er vist nok usædvanligt uheldige Omstændigheder for en Skole at arbeide under. Og da 7de Cl. uheldigviis er toaarig, kan Sygdommen aldrig udryddes ved en total Oprydning, men Smitten forplanter sig saa let fra det ene Hold til det andet.

Jeg skulde nu ogsaa tale et Par Ord om de 8 Disciple, som efter Examen 1860 opfløttedes i 7de Cl. Den bedste af disse, Fjeldgaard,⁴⁸ overgik paa Grund af Familieforhold strax til Metropolitanskolen. Den anden, Fasting,⁴⁹ har almindelige Evner; er flittig og fik i Latin Mg, i Stiil G, i Græsk Ug. Den næste, Andresen,⁵⁰ er ogsaa paa sin Maade flittig, men ligesom han er forsat i sin legemlige Væxt (han er ikke større end et 10 Aars Barn), saaledes er han det ogsaa i sin aandelige; han har aldrig læst en Linie udenfor sine Lectier: disse lærer han perfect — som Ord, men kan ikke forbinde nogen Tanke med dem. Og denne totale Mangel paa Begreb gjør sig naturligviis paa en sørgelig Maade gjældende overalt, hvor han skal selv producere Noget, blandt Andet i Lat. Stiil. De 2 næste, Hertel og Mazar,⁵¹ have gode Evner, men have i det forløbne Skoleaar været dovne; Hertel begge Dele i høj Grad.

Nu komme de 3 Invalider, Kønigsfeldt, Petersen og Gulstad.⁵² Kønigsfeldt kom i Skolen 1851, har været Oversidder i 3die, 4de og 6te Cl. Han burde alligevel ikke være bleven opfløttet i 7de Cl., men Faderens Fortvivlelse bevægede os til at opfløtte ham.

⁴⁸ Ove Fjeldgaard (1844—1902), Student 1862 fra Metropolitanskolen, levede som Privatmand i Italien.

⁴⁹ Johan Sigismund Fasting (1843—1909), Student 1862, Overretssagfører, Sparekassékasserer i Holbæk.

⁵⁰ Peter Andreas Groos Andresen (1846—68), Student 1863, cand. theol.

⁵¹ Peter Ludvig Hertel, Student 1862, Bankbogholder i Roskilde. Nicolai Abraham Holten Mazar de la Garde (1843—1921), Student 1862, Journalist.

⁵² Vilhelm Christian Rudolf Kønigsfeldt (1842—98), Student 1862, Overassistent ved Statsbanerne. — Theodor Christian Mogens Petersen (1842—1915), Student 1862, Politinspektør i København. — Alexander Jochum Suhr Gulstad trak sig tilbage »efter Resultatet af den skriftlige Prøve« 1862 (Program for Frederiksborg lærde Skole 1863 S. 3).

Og dette bevirkede, at ogsaa de 2 Andre, af hvilke Petersen var Oversidder i 2 Classer, 2den og 5te, og Gulstad, der desuden ikke havde gennemgaaet Skolen fra neden af, ligeledes Oversidder i 3die og i 5te Cl., bleve opfløttede med ham. Dette var en stor Feil, som jeg dybt og bittert har angret; de b u r d e alle 3 været bleven siddende i 6te Cl. Thi uden i mindste Maade at ændse de skarpe Paategninger, med hvilke de bleve opfløttede og som Du har læst, have de dovnnet ganske forfærdeligt i det forløbne Aar, og ere som Følge deraf gaaet betydeligt tilbage istedetfor frem.

Spørges der nu: hvorpaa grunder sig denne mærkelige og langvarige Dovenskabs Epidemi? saa vil jeg for det Første svare, som ved enhver Epidemi: det ligger i Luften; hvormed ikke skal benægtes, at der jo ogsaa kan gives andre mere specielle Grunde, hvis man kan finde dem. Og det er just ikke saa vanskeligt. I en saa lille By som denne, hvor Borgerstanden staaer paa et temmelig lavt Standpunkt, og Embedsstanden, paa et Par Undtagelser nær foruden Lærerne, for længe siden er død Philisterdøden, hvor der aldrig er Tale om Andet end materielle, eller i det Høieste politiske, Interesser; hvor aandelige og i det Hele høiere Interesser ikke existere, hvor Forældrene ikke engang for Skams Skyld møde ved Examina for at høre deres egne Sønner, og yderlig sjældent tale med mig eller Lærerne om dem undtagen for at holde en Lovtale over dem, hvori vi ikke altid kunne stemme, der savner Skolen en mægtig Støtte og Løftestang, som jeg haaber, for de andre Skolers Skyld, at de ikke savne, i det Mindste ikke i den Grad.⁵³ Naar nu hertil kommer, at Disciplene i 7de Cl. i Mangel af Bedre maae være Byens Løver, blive feterede af de unge Damer, der ellers maatte sidde over ved Ballerne eller trække af med en rødnevvet Boutiksvend uden Handsker, og af Forældrene blive behandlede som Studenter, stundom endog titulerede som saa (de have jo taget den halve Deel af Studenterexamen!), saa er Fristelsen for mangen En for stor; saa smager det alvorlige Skolearbejde ikke.

Men har da Skolen selv ingen Skyld? Jo tilvisse; men jeg troer, at den tildeels maa søges andensteds, end Du antyder. Thi en Skole er en Heelhed, hvor det ene Fag og den ene Lærer støtter eller ogsaa skader den Anden. For det Første var nu Valget af Levinsen⁵⁴ til Lærer i Dansk og Tydsk i de 2 nederste Classer høist uheldigt, og de Lærere i Sprog, som derefter modtog i 3die Cl. Disciple, som manglede alt grammatikalsk Begreb, havde virkelig en vanskelig Opgave. Og Efterveerne

⁵³ En lignende Udtalelse om Skolens daværende isolerede Stilling i Byen findes hos Flemmers Eftermand, Carl Berg (Program for Frederiksborg lærde Skole 1889 S. VII).

⁵⁴ Niels Levinsen (1809—57), Adjunkt 1848—51.

heraf ere først nylig forvundne: vi have endnu i Skolen Disciple, der indkom i nederste Classe samtidigt med, at Adjunct Hertel afløste ham. Blandt de nuværende Lærere i Tydsk, Dansk og Fransk (Lowsen, Hertel, Børre og Kopp)⁵⁵ har Lowsen vel ikke Øie eller Øre for grammatikalsk Stringents; men han har bevaret en vis ungdommelig Friskhed og Liv, der for en Deel opveier hin Mangel; i det Mindste troer jeg ikke, at han gjør Skade. Og de andre Lærere, jeg ovenfor nævnte, gjøre deres Gjerning fuldkommen til min Tilfredshed. Derimod gjør Königsfeldt,⁵⁶ skjøndt han ikke er Lærer i Sprog, megen Skade. En Lærer, som ikke engang i Skrivetimerne i nederste Cl. kan faae Disciplene til at gjøre Andet, end hvad de selv ville, og naturligviis endnu mindre kan magte Disciplene i de 3 øverste Cl., hvor han har Historie, er en Ulykke for en Skole (baade ved det smittende Exempel, der udgaaer fra hans Timer, og ved det Hul, der bliver i Disciplenes Totaldannelse). Navnlig hvad Latin og Græsk angaaer, saa nøder han os, da Disciplenes Uvidenhed i den gamle Historie er utrolig, til under Forfatterlæsningen at meddele en Mængde saadanne hist. Oplysninger, som man medrette burde kunne forudsætte at være Disciplene bekendte, men erfarer, at de ikke kjende. Det er utroligt, men det er et Factum og en Sandhed, at de, med Reglen for Øie, ifølge hvilken det skal hedde Romæ, men in Italia, satte in Antiochia, fordi de troede, at det var et Land. Thi da de ingen Historie lære, sløves deres hist. Blik og Interesse, saa at de heller ikke lægge Mærke til eller huske, hvad de kunde have lært af Forfatterlæsningen. Sletheden af Underviisningen i Historie fremtraadte maaske tydeligst ved Examen i 1857, hvor der blev givet 2 Mg, 3 Tg og 1 Mdl i Historie; Du var selv Censor. Men derefter have de bedre lært, hvorledes de skulle gribe Tingen an. Et Par Maaneder før Examen antage de en privat Lærer i Historie, kaste al deres Kraft paa denne, forsømme alle de andre Fag, og lære saaledes ikke Historien, men Saameget af Historien, at de kunne slippe nogenlunde igjennem. Alt er naturligviis glempt inden 8 Dage; men de øvrige Fag, navnlig Latin og Græsk, ere kun ringe tjente med at være Stedbørn, i den Tid da det Hele skulde samles og opfriskes, og hvor en om end hurtig

⁵⁵ Johan Georg Lowsen (1812—94), Adjunkt 1838—72. — Hans Christian Hertel (1820—1904), Adjunkt 1851—91. — Christian Theodor Børre (1819—85), Adjunkt 1844, Overlærer 1870. — Caspar Martin Kopp (1829—1910), Adjunkt 1858—69, siden Sognepræst i Sandby-Vrangstrup.

⁵⁶ Johannes Peter Frederik Königsfeldt (1812—76), Adjunkt 1839—73, titulær Overlærer 1857. Den højt fortjente genealogiske Forsker var kun en maadelig Lærer, jvfr. tidligere Disciples Vidnesbyrd i Henrik Steffens Helms, Livserindringer S. 22—23 og Otto Jespersen, En Sprogmands Levned S. 13—14.

Repetition af de læste latinske og græske Forfattere kunde have baaret betydelige Frugter og blivende Frugter.

Hvad nu Lærerne i Latin (og Græsk) selv angaaer, da gjør Kopp som Lærer i Græsk i 4de og 5te Cl. fuldkommen Fyldest. Reinhard⁵⁷ er egentlig ikke Philolog, men Historiker, og vilde heri kunne blive en fortrinlig Lærer, hvis Kønigsfeldt gaar bort. Men han er en forstandig Mand og en samvittighedsfuld Lærer. Hvad jeg skulde udsætte paa ham, som Lærer i Sprog, er en vis eien-dommelig Langsomhed og Mangel paa Livlighed. Men dette hører nu til hans Natur. Ogsaa har han, ligesom Ostermann,⁵⁸ efter min Mening overdrevne Forestillinger om Vanskelighederne ved at lære Latin og Græsk, og om det Tryk, som Trængselen af Fagene i 5te og 6te Cl. udøver. Denne Betragtning af Sagen, hvorom jeg ofte har disputeret med dem uden at kunne rokke dem, bevirker, at de, for ikke at overlæsse Disciplene, deels hvert Aar gennem-gaae forholdsviis temmelig smaa Pensa, medens det dog kunde være at ønske, at Disciplene allerede der fik en vis Færdighed i at læse rask; deels nødigt i en ufyldstgjørende Præstation ville see Beviis paa strafskyldig Dovenskab og tiltale Vedkommende derefter, men snarere et Beviis paa Umuligheden for ham at præstere, hvad han dog skulde. Men at befale dem at læse større Pensa eller at anlægge en strængere Maalestok paa Disciplene, end der stemmer overeens med deres Overbeviisning, anseer jeg baade for Uret og for unyttigt.

Om mig selv kan jeg kun sige Saameget, at jeg anseer Under-visning i Latin og Græsk uden grammatikalsk Nøiagtighed for en Uting, og at jeg arbejder efter bedste Evne og Indsigt for at fremme og supplere den, hvor den mangler; og om os alle 3 kan jeg sige, at vi have gjort og ville fremdeles gjøre Dine Bemærkninger og Paamindelser til stadig Gjenstand for vor Overveielse og samvittighedsfuldt rette os efter dem. Jeg har saaledes henlagt een Time om Ugen til afvexlende at skrive en Version eller en Extemporalstiil paa Skolen, og desuden dagligt en Deel af hver Latintime til mundtlig Extemporalstiil, ved at lade Disciplene med lukket Bog retrovertere hele Timens Pensum, naar det først er gennemgaaet og gennemexamineret. Ogsaa har jeg, allerede inden jeg modtog Dit Brev, viist større Strænghed med Hensyn til Opfløtningen.

I Øvrigt haaber jeg, at den værste Periode af Dovenskabs-epidemien er overstaaet. Deels er der opfløttet et Hold af usædvanlig flittige og vel begavede Disciple i øverste Classe, som ville

⁵⁷ Johan Clemens Tode Reinhard (1817—1901), Adjunkt 1845, Overlærer 1855—91.

⁵⁸ Jvfr. ovenfor S. 19.

udøve en gavnlig moralsk Tvang paa de ældre og give dem et godt Exempel; deels have de alle faaet en alvorlig Skræk i Livet ved Kjeldahls Skjebne;⁵⁹ havde vi havt et saadant advarende Exempel tidligere, vilde det have været godt for Mange. Desuden troer jeg, at Mazar og Hertel⁶⁰ endog uden det vilde have taget alvorlig fat i det sidste Aar. Hertel i det Mindste har stadiet i hver Classe taget sig det meget mageligt i den større første Halvdeel, og først et Par Maaneder før Examen begyndt at bestille Noget; og hans Evner ere saa fortrinlige, at dette har været nok til at hjælpe ham ret anstændigt gennem Examen. Det Samme har han i Grunden gjort nu; dovnet den første Halvdeel af den Tid, han skal sidde i 7de Cl. Thi den mellemliggende Examen, som Intet afgjør og ikke kan hindre ham fra Opyrking i 7de A, bryder han sig ikke Stort om. Lignende er skeet tidligere med Saamangen En, veed han, som dog har kunnet oprette det i det sidste Aar. Dette er ingen god Moral, men det er en Discipelmoral; ogsaa Mazar og de 3 Invalider have fulgt den aldeles bogstaveligt, skjøndt Invaliderne rigtignok have glemmt Clausulen, at man maa have m e g e t g o d e Evner for at kunne prøve dette med Udsigt til et heldigt Udfald.

Det har altid forekommet mig uheldigt, at man ved at gjøre 7de Cl. toaarig istedetfor 6te, tillige løsnede Disciplen[e] et Aar tidligere fra Skoletvangen, og jeg maa i den Betænkning, som jeg skal afgive i Slutningen af denne Maaned, paa det Bestemteste urgere Nødvendigheden af, at det bliver S k o l e n, som efterat en Discipel har været sit første Aar i 7de Cl., giver eller nægter ham Tilladelse til at indstille sig til Afgangsprøve om et Aar. Kunde dette gaae igjennem, hvilket jeg desværre neppe tør haabe, da Du har erklæret Dig derimod, saa vilde det første Aar i denne Classe i Almindelighed blive bedre benyttet.

Kunde du ikke, kjære Conferentsraad Madvig, finde Leilighed til at skjenke os et Par Dage og overvære Underviisningen i de forskjellige Classer. Et autoptisk Indblik vil give Dig klarere Lys i Sagen, end jeg formaar selv i en endnu længere og mere detailleret Skildring af Forholdene, saaledes som jeg opfatter dem.

Dog det er paa Tiden at slutte denne lange Epistel. Maa jeg anbefale mig fremdeles til dit Venskab og Velvillie, og medgive en ærbødig Hilsen til Din Frue og Familie.

Din hengivne
H. M. Flemmer.

⁵⁹ Jvfr. ovenfor S. 22.

⁶⁰ Jvfr. ovenfor S. 23.

1861 8. August. Brudstykke af Indberetning til Kultusministeriet fra Undervisningsinspektøren, Professor J. N. Madvig.

»I Frederiksborg tør jeg ikke fordølge, at jeg ikke blot hos de afgaaende Candidater (9, af hvilke een maatte forlade Examen), men ogsaa i den 7de Klasses yngste Afdelings skriftlige Arbejder i Latin traf en saadan Svaghed og Usikkerhed, at jeg efter dens Grad og efter Antallet af Disciple, der inddroges under Iagttagelsen, deri maatte see Spor af en ikke fra Begyndelsen af noksom sikkert grundlagt og med Fasthed gennemført Underviisning. Det forekom mig, at man ikke maa have lagt tilstrækkelig Vægt paa sikker Memorering af Ord efter Form og Betydning og paa klar og bestemt Tilegnelse af Grammatikens Regler, befæstet ved consequent Indøvelse paa Exempler, men have overladt sig formeget til en vis løs Raisonneren. Jeg antydede dette for Rector, Etatsraad Flemmer, og Overlærer Reinhardt; Overlærer Ostermann var den anden og tredie Dag af mit Ophold, da jeg havde dannet mig mit Billede af Tilstanden, fraværende. Jeg agter i disse Dage skriftlig at lægge Rector Sagen paa Hjertet i den ligeoverfor en saa hæderlig Mand sømmelig Form. Et Misgreb var begaaet ved Opflyttelse af to Disciple ifjor fra 6te til 7de Klasse »ikke uden Betænkelighed«, som det heed i Programmet, hvilke udentvivl slet ikke burde have været opflyttede.«

1864 20. Marts. Overlærer Carl Berg til Konferensraad, Professor J. N. Madvig.

Jeg tillader mig at udtale for Hr. Conferentsraaden en Anskuelse, som først i disse Dage ved det nu trufne Valg af en Rektor ved Frederiksborgs lærde Skole⁶¹ og ved et Lovforslag i Folkethinget om Adgang til Rektorater⁶² har arbeidet sig frem hos mig til fuldstændig Klarhed. Jeg gjør det i et privat Brev istedenfor offentligt, fordi jeg bedre paa denne Maade iforveien kan udtale Alt, hvad der vedkommer Sagen, uden at ængstes for, at mine Ord skulle underlægges forkastelige Motiver. Jeg gjør det med Frimodighed, fordi jeg skylder Hr. Conferentsraaden saa over-

⁶¹ Overlærer i Aarhus, Dr. phil. Frederik Wilhelm Wiehe var 21. Marts 1864 blevet udnævnt til Rektor ved Frederiksborg lærde Skole, men døde tre Dage senere.

⁶² Der tænkes paa »Forslag til Lov om Lønninger for de ved Kjøbenhavns Universitet ... de lærde Skoler ... ansatte Embeds- og Bestillingsmænd«, som første Gang var til Behandling i Folketinget den 28. Januar 1864 (Rigsdags-tidende, Forhandlingerne paa Folkethinget, 15. Samling, 1863—64, Sp. 538 ff.).

maade meget, at jeg føler Trang til at lette mit Hjerte netop først ligeoverfor Dem.

Samtidig med at jeg som sexaars Student (med Laud. til Artium, Laud. p. c. til anden Examen (Jeg beder om Undskyldning for, at jeg anfører disse Smaating, men Sagens Beskaffenhed fører det med sig)) blev constitueret som Adjunct ved Vordingborg lærde Skole, blev nuværende Overlærer Wiehe Student. Fra 1842, da jeg blev Candidat, har jeg i 22 Aar med aldrig svigtende Udholdenhed arbeidet for og i Skolen. Jeg har ikke tilstaaet mig selv en eneste Recreation, naar jeg undtager, at jeg 1851 i otte Dage tog med Studenterne til Christiania, men har Dag og Nat stræbt at udvide mine Kundskaber netop især i de Retninger, som kunde komme Skolen til Bedste, og Frugterne deraf ere regelmæssigt forelagte Offentligheden. Jeg har fra 1849 ved Forsynets Godhed havt Helbred til at besøge saa godt som to Overlærerposter.⁶³ Jeg har i to af Skolens Hovedfag skrevet Lære- og Læsebøger for øverste indtil nederste Klasse; Bøger, der i Fleertallet af Landets Skoler have fortrængt dem, der ere skrevne af philologiske Candidater med »Laud«.

Efter at have viist en saa energisk Arbeidskraft i en saa lang Aarrække ønskede jeg at samle min Virksomhed om een Skole og lade den nyde godt af min Erfaring, medens endnu Aanden var frisk og de legemlige Kræfter i deres Flor. Jeg søgte om Rektoratet ved Frederiksborg Skole, og der var ikke een af mine Kolleger eller Foresatte, som jeg har talt med derom, der tænkte paa, at nogen Anden end en Rektor ved en anden Skole kunde træde op imod en saa constateret Virksomhed. Magthaverne have imidlertid indstillet Overlærer Wiehe, for hvis Person og videnskabelige Dygtighed jeg har al mulig Respect. Men han er eet Aar yngre Candidat end jeg, har, efter i længere Tid at have paa Grund af Sygelighed kun af og til besørgt sin Underviisning ved Aarhuusskole, maattet søge Permission paa et Aar for at komme til Kræfter, har dernæst endnu i Begyndelsen af forrige Efteraar maattet ophøre af Helbredshensyn med sin Underviisning i Dage og Uger, og er endelig for Øieblikket atter hjem-søgt. Desuagtet er hans Virksomhed bleven sat over min i et Par Decennier aldrig afbrudte Arbeiden i Skolernes Tjeneste. — Da jeg, temmelig nedslaaet, trængte ind paa Justitsraad Schwartzkopf⁶⁴ med Bøn om dog at meddele mig en fornuftig Grund, erklærede han tilsidst, efterat jeg havde vist ham, at det, at Wiehe

⁶³ Carl Berg havde siden 1849 været Overlærer ved Metropolitanskolen, men havde tillige været knyttet til Borgerdydskolen paa Christianshavn.

⁶⁴ Departementssekretær og Kontorchef i Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet, Justitsraad, siden Etatsraad, Christian Frederik Schwartzkopf (1817—93).

i 1½ Aar havde været Rektor ved en til Nedlæggelse bestemt Skole,⁶⁵ ialtfald ikke indeholdt noget, der kunde anbefale ham særligt til Rektor ved en Skole, der skulde bestaae, at, hvis jeg endelig vilde vide det, saa var det min Candidatexamen, der stod iveien. Jeg er her ved Hovedpunktet i min Skrivelse. Jeg finder mig gjerne i den Ringeagt, der ligger i denne Erklæring med Hensyn til, hvad jeg siden den Tid har præsteret. Af en juridisk Embedsmand, der maa tænke sig samme Forhold mellem philologisk Examen og philologisk Embede, som mellem juridisk Examen og f. Ex. et overordnet Dommerembede, kan jeg ikke forlange andet, end hvad der kan constateres juridisk. Selv har jeg dog undertiden Leilighed til som Censor ved den theoretiske-philologiske Examen at maale mit nu værende Standpunkt. Saavel ved andre Examinationer som særligt ved den sidste med Hauck⁶⁶ er jeg kommen til den Overbeviisning, at jeg i egentlig græsk Sprogkundskab ikke kan ønske at bytte Indsigt med Professor Ussing,⁶⁷ der blev Candidat samme Dag, som jeg, med udmærket Charakter i Græsk.

Den Nedstemthed og Forknythed af reen ideel Natur, som hele denne Sag har ført med sig, har bragt mig til at overveie Sagen i sin Almindelighed, da jeg troer, at den i Principet, udenfor det enkelte Tilfælde, i høi Grad berører Skolens inderste Væsen. Og da jeg, paa et Par Ark Correctur nær, nu er færdig med mit græske Lexikon,⁶⁸ ønsker jeg, naar Krigen vil tillade, at Fredens Sysler gaae deres Gang, at arbeide for følgende Forandringer i Skolens Ordning:

1) at ingen ansættes til Overlærer undtagen gennem Concurrence, ligesom for Lectorer ved Sverigs Skoler.

Staten fastsætter, at kun a) Adjuncter kunne concurrere; eller b) philologiske Candidater med baade theoretisk og praktisk Examen. Jeg troer, at en saadan Bestemmelse vil sikkre et fortsat videnskabeligt Liv ved Skolen. Thi hvor hensygnende dette nu er i Provindserne, kan ingen bedre end jeg som Redaktør⁶⁹ bedømme. Jeg har ogsaa et ikke uinteressant Exempel for Øie

⁶⁵ Wiehe havde 1851—52 været fungerende Rektor ved Slagelse lærde Skole indtil dennes Nedlæggelse.

⁶⁶ Formentlig Adam Gottlob Oehlenschläger Hauch (1836—1914), der var blevet cand. philol. 21. Januar 1864, siden Rektor i Roskilde.

⁶⁷ Johan Louis Ussing (1820—1905), 1849—96 Professor i klassisk Filologi ved Universitetet.

⁶⁸ C. Bergs »Græsk-dansk Ordbog til Skolebrug«, tilegnet J. N. Madvig, udkom 1864 (Fortalen dateret »i August 1864«).

⁶⁹ Berg deltog 1859—76 i Redaktionen af »Tidsskrift for Filologi og Pædagogik«.

her i Byen, paa den ene Side i Adjunct Bergmann, der har første Charakter, og paa den anden Side i Candid. Pio, der har anden.⁷⁰

2) at Rektorerne tages af Overlærerklas- sen og at der ved denne Embedspost kun tages Hensyn til α) praktisk Dygtighed i at behandle Disciple og i at docere visse Skolefag; β) theo- retisk Pædagogik godtgjort enten ved Skrifer eller i de respective Skolers Lærerforsam- linger.

Staten mener jeg bør tillige opstille den Bestemmelse, at man forat blive Rektor maa have en Overlærerpost d. e. have vundet i en Concurrence: i klassisk Philologi (Latin eller Græsk eller i Latin og Græsk), i nordisk Philologi eller i Historie (ved de to sidste Fag maatte nærmere Bestemmelse gives). Jeg troer, at der derved vandtes en større Garanti for Arbeidskraft og prak- tisk Indsigt, som efter min fulde Overbeviisning — jeg veed, at denne Mening ikke ganske billiges af Conferentsraaden — er Hovedbetingelsen for et saa praktisk Hværvs rette Opfyldelse. Og Staten vilde ikke ved en uklar Angivelse af, hvad den for- drede særligt af en Rektor, forlede Folk som Dr. Lyngby, Prof. Ussing, Candid. Siesby,⁷¹ i hvor høi Grad end de i andre Hen- seender fortjene at skattes, til at ansøge om at blive overordnede Ledere af en Underviisningsanstalt for Dreng, eller selv komme i den Fristelse at ansætte dem.⁷²

Den 20de Marts 1864.

med Ærbødighed
C. Berg.

8.

1875 23. Februar. Rektor Carl Berg til Konferensraad, Professor J. N. Madvig.

Hr. Konferentsraad!

Jeg har vovet at henvende mig til Dem i Anledning af en Discipel, der er mig overmaade kjær paa Grund af sit gode Ho- ved, rene Karakter og kjærlige Hjerte. Han er yngste Søn af

⁷⁰ Lorentz Andreas Bergmann (1836—85), fra 1862 Adjunkt ved Metro- politanskolen, siden Rektor ved samme. — Cand. philol. Jean Frédéric Guillaume Emile Pio (1833—84), siden Bestyrer af Borgerdydskolen.

⁷¹ Dr. phil. Kristen Jensen Lyngby (1829—71), fra 1863 Docent ved Universitetet. — Prof. Ussing, jvfr. S. 30. — Cand. philol., siden Dr. phil., Oscar Siesbye (1833—1913).

⁷² Et lignende Standpunkt — til Dels i Modsætning til Madvig — med Hensyn til disse Spørgsmaal gav Berg siden offentlig Udtryk for i Program- mer for Frederiksborg lærde Skole 1869 S. 16 ff. og 1883 S. 2 ff.

Amtmand Schulin og blev Student herfra Skolen for to Aar siden,⁷³ egentlig med Udmærkelse, da han fik $78\frac{1}{3}$ og altsaa kun manglede $\frac{1}{3}$.

Skjønt han i sin Skolegang særlig interesserede sig for den sproglige Side, begyndte han dog paa Jura, jeg tror, efter sin Moders Ønske. Men idag har han været hos mig og erklæret, at han vil studere Philologi, og at hans Fader er enig med ham. Jeg har saa godt, jeg kunde, vist ham baade de mørke og lyse Sider ved Studiet, men raadet ham til at henvende sig til Konferentsraaden, da han allerede snart er to Aars Student (dog har han først i disse Dage fyldt sit 19de Aar). Dette var han imidlertid bange for skulde blive anset som Paatrængenhed, naar han ikke først havde studeret Philologi i nogen Tid. For mig vilde det derimod være meget beroligende, hvis han først talte med Dem. Endelig var han villig dertil, hvis jeg iforvejen skrev til Konferentsraaden.

Sic ego majoris fugiens opprobria culpæ
Frontis ad urbanæ descendi præmia.⁷⁴

med Ærbødighed
C. Berg.

Hillerød, d. 23de Febr. 1875.

9.

1902 28. December. Rektor, Dr. phil. Karl Hude til Undervisningsinspektøren, Professor M. Cl. Gertz.

Frederiksborg, 28. XII. 02.

Kære Gertz!

Tak for opgaverne og numrene af W. f. kl. Philol.⁷⁵ og særlig for de gode ønsker for det kommende år. Modtag min bedste lykønskning i anledning af, at skolelovforslaget, for hvilket æren jo i alt væsentligt tilkommer Dig, er gået igennem i folketinget;⁷⁶

⁷³ Grev Christian Frederik Zeuthen Schulin (1856—1933) blev Student 1873. Han opgav aabenbart sin Plan om at studere klassisk Filologi og blev cand. jur. 1881. Siden traadte han i diplomatisk Tjeneste og blev tilsidst Administrator for det grevelige Dannemandske Stift. Han var Søn af Amtmand over Frederiksborg Amt, Kammerherre, Grev Johan Sigismund Schulin (1808—80) og Hustru Charlotte f. Zeuthen (1815—92).

⁷⁴ Horatii Epistler I, 9, 10—11 (Velvilligst oplyst af Bibliotekar, Dr. phil. Hans Ræder).

⁷⁵ Formentlig Wochenschrift für klassische Philologie, herausgegeben von G. Andresen, H. Draheim und F. Harder.

⁷⁶ Der sigtes til Forslag til Lov af 24. April 1903 (Nr. 62) om højere Almenskoler m. m., som havde været til 3. Behandling i Folketinget den 19. December 1902 (Rigsdagstidende, Forhandlinger paa Folketinget, 1902—03, Sp. 2266 ff.). Som bekendt havde Prof. Gertz en væsentlig Andel i Udformningen af den nye Skolelov.

hvis man tør slutte noget af hele forholdet mellem regeringen og de frikonservative, kan man vel gøre sig godt håb om dets lykkelige gennemførelse endnu i denne samling. Men vi lever jo herude uden forbindelse med de ledende og vidende krese, såat det måske er for tidligt at spå godt. Hvad der naturligvis ligger mig særligt på hjerte, er hvorledes min egen skole vil blive stillet i fremtiden; jeg nægter ikke, at det vilde være hårdt, når man er sat herud for at bringe skolen op, så eventuelt at få sig mulighederne dertil berøvede ved indskrænkning til en enkelt linie.⁷⁷ Nå, kommer tid, kommer råd. — Jeg er nu begyndt at trykke på min Herodot og glæder mig over den lette korrektur; fra Thukydid og tidsskriftet er jeg jo vant til at være kort. Godt er det da at jeg har så langt et forspring, idet jeg har afleveret III.—VI. bog;⁷⁸ for i det forløbne halvår har jeg ikke fået tid til eget arbejde endnu, fraregnet tidsskriftet, hvoraf et hæfte snart skal komme med afslutning af Homerstriden.⁷⁹ Mens jeg idethele er ganske velfornøjet med den tid der er gået, er der en ting som ærgrer og bekymrer mig, nemlig at jeg ikke har fritid nok til at overvære undervisningen og danne mig bestemte forestillinger dels om de enkelte lærere, dels om hvert fags hele stilling og metoden der anvendes deri; men jeg håber efter nyår at finde udveje derfor. Hvad der har været mig en stor glæde hernede, er den virkelige smukke og fine måde hvorpå Kieler⁸⁰ stiller sig til mig; han er jo trods forskellige småmangler et fortræffeligt menneske, som man ikke kan lade være at holde af. Hans frue, hvorom meningerne jo er noget delte, er en fin og interessant dame.⁸¹ Hvad de andre lærere angår, er der stadig visse modsætninger og rivninger, dog ikke af større betydning. Med min forgænger⁸² har jeg hvad man kalder en entente cordiale; hans elskværdighed er ligeså stor som hans svaghed. Vi omgås ikke, men træffes naturligvis både i

⁷⁷ Frederiksborg Statsskole fik 1903 den nysproglige og den matematisk-naturvidenskabelige Linie; blot 1914—27 havde den tillige den gammelsproglige Linie.

⁷⁸ 1904—06 udkom Hudes Oversættelse af Herodot; 1898—1901 havde han besørget en Udgave af Thukydid, og 1892—1911 var han Hovedredaktør af »Nordisk Tidsskrift for Filologi«.

⁷⁹ I »Nordisk Tidsskrift for Filologi« 3. R. XI, 97 ff. (jvfr. S. 107) findes optaget Chr. Sarauws »Afsluttende Svar til Professor Heiberg«, der bragte en flere Aar fortsat Forhandling om Homerkritiken til foreløbigt Ophør.

⁸⁰ Victor Thomas Joachim Kieler (1843—1917), Adjunkt 1877, Overlærer 1899—1905 ved Frederiksborg lærde Skole.

⁸¹ Forfatterinden Laura Kieler f. Petersen (1849—1932), af Henrik Ibsen delvis benyttet som Model til »Nora« i »Et Dukkehjem« (jvfr. B. M. Kinck »Henrik Ibsen og Laura Kieler« i Edda XXXV, 1935, S. 498—543).

⁸² Conrad Iversen (1833—1918), Rektor ved Frederiksborg lærde Skole 1889—1902.

det ene og det andet selskab, og dem har der såmænd været nok af i de sidste måneder.

Tilslut de bedste ønsker om et godt nytår og en venlig hilsen fra min kone til Dig og din hustru.

Din hengivne
Karl Hude.